

Agenda – Y Pwyllgor Deisebau

Lleoliad: I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 3 – y Senedd Gareth Price – Clerc y Pwyllgor
Dyddiad: Dydd Llun, 21 Mawrth 2022 0300 200 6565
Amser: 14.00 Deisebau@senedd.cymru

---

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

(Tudalennau 1 – 21)

Panel 1

2 Sesiwn dystiolaeth – P-06-1161 Casglu a chyhoeddi data yn rheolaidd o ran faint o fabanod/plant sy'n dychwelyd at ofal eu rhieni sydd wedi bod mewn gofal ar ddiwedd Lleoliad Rhiant a Phlentyn

(Tudalennau 22 – 31)

Dr Louise Roberts, CASCADE

Jennifer Molloy, care experienced parent

Panel 2

3 Sesiwn dystiolaeth – P-06-1161 Casglu a chyhoeddi data yn rheolaidd o ran faint o fabanod/plant sy'n dychwelyd at ofal eu rhieni sydd wedi bod mewn gofal ar ddiwedd Lleoliad Rhiant a Phlentyn

Mark Carter – Barnardo's Cymru South East Wales

Liz Baker – Barnardo's Cymru Cardiff and Vale

Sharon Lovell – NYAS

Daljit Kaur Morris – NYAS

4 Deisebau newydd

- 4.1 P-06-1235 Dylid sicrhau darpariaeth briodol o wasanaethau a chefnogaeth i bobl yng Nghymru sydd wedi cael niwed i'r ymennydd.
(Tudalennau 32 – 44)
- 4.2 P-06-1248 Dylid newid y Rheolau Sefydlog a'r meini prawf ar gyfer derbyn deisebau.
(Tudalennau 45 – 48)
- 4.3 P-06-1255 Sicrhau bod tadau/partneriaid geni yn cael eu cynnwys ym mhob asesiad a gofal drwy gydol y cyfnod amenedigol
(Tudalennau 49 – 57)
- 4.4 P-06-1256 Cynnal refferendwm ar Gymru yn dod yn Genedl Noddfa
(Tudalennau 58 – 65)
- 4.5 P-06-1257 Lleihau'r dreth gyngor ar gyfer eiddo ar ystadau preifat
(Tudalennau 66 – 72)
- 4.6 P-06-1259 Gwahardd bagiau baw cŵn nad ydynt yn fiogdiraddiadwy
(Tudalennau 73 – 77)
- 4.7 P-06-1260 Dylid dileu'r angen am basys Covid ar gyfer pob digwyddiad a gweithgaredd
(Tudalennau 78 – 79)

5 Y wybodaeth ddiweddaraf am ddeisebau blaenorol

- 5.1 P-06-1224 Dylunio cynllun peilot Incwm Sylfaenol Cyffredinol 'Ymadawyr Gofal a Mwy' sy'n cynnwys amrywiaeth o bobl
(Tudalennau 80 – 84)

Caiff y ddwy eitem a ganlyn eu grwpio i gael eu trafod gyda'i gilydd

- 5.2 P-05-1001 Cynnal ymchwiliad annibynnol i'r dewis o safle ar gyfer y
Ganolfan Ganser Felindre newydd arfaethedig
(Tudalennau 85 – 110)
- 5.3 P-05-1018 Cefnogaeth ar gyfer y cynlluniau arfaethedig presennol i adeiladu
Canolfan Ganser Felindre newydd yng Nghaerdydd mewn unrhyw ymchwiliad
yn y dyfodol
(Tudalennau 111 – 122)
- 5.4 P-05-937 Dylid stopio berwi cramenogion yn fyw (cimychiaid, crancod,
cimychiaid afon, corgimychiaid ac ati)
(Tudalennau 123 – 126)
- 5.5 P-06-1217 Agor canolfannau / clinigau meddygol un stop Covid Hir
(Tudalennau 127 – 131)
- 6 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(ix) i benderfynu gwahardd y
cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer eitem 7.**
- 7 Trafod y dystiolaeth – P-06-1161 Casglu a chyhoeddi data yn
rheolaidd o ran faint o fabanod/plant sy'n dychwelyd at ofal eu
rhieni sydd wedi bod mewn gofal ar ddiwedd Lleoliad Rhiant a
Phlentyn**

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Eitem 2

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Dylid sicrhau darpariaeth briodol o wasanaethau a chefnogaeth i bobl yng Nghymru sydd wedi cael niwed i'r ymennydd

Y Pwyllgor Deisebau | 21 Mawrth 2022
Petitions Committee | 21 March 2022

Cyfeirnod: SR21/1626-04

Rhif y ddeiseb: P-06-1235

Teitl y ddeiseb: Dylid sicrhau darpariaeth briodol o wasanaethau a chefnogaeth i bobl yng Nghymru sydd wedi cael niwed i'r ymennydd.

Testun y ddeiseb: Mae angen adolygiad brys o'r ddarpariaeth o wasanaethau a chefnogaeth i bobl yng Nghymru sydd wedi cael niwed i'r ymennydd.

Ar hyn o bryd nid oes dim gwasanaethau adsefydlu cleifion mewnol yng ngogledd Cymru ar gyfer pobl sydd wedi cael niwed i'r ymennydd, ac nid oes ond pedwar gwely cleifion mewnol ar gyfer plant a phobl ifanc yng Nghymru sydd wedi cael niwed i'r ymennydd.

Rhaid wrth wasanaethau sy'n ddigonol ac yn 'addas at y diben'.

Mae'n amser ar gyfer newid.

Yn 2018, lansiodd y Grŵp Hollbleidiol Seneddol ar Anafiadau i'r Ymennydd yr adroddiad a ganlyn

https://cdn.ymaws.com/ukabif.org.uk/resource/resmgr/campaign/appg-abi_report_time-for-cha.pdf

Fodd bynnag, roedd angen adroddiad cyfatebol a oedd yn canolbwyntio'n benodol ar Gymru ac yn ystyried ei demograffeg, ei daearyddiaeth a'i gwasanaethau.

Oherwydd yr angen hwn, yn 2021 cyhoeddwyd yr adroddiad "Acquired Brain

Injury and Neurorehabilitation in Wales: Time for Change”

<https://ukabif.org.uk/page/TFCWales>

Gwneir argymhellion allweddol mewn pum maes - Niwroadsefydlu, Addysg, Cyfiawnder Troseddol, Anafiadau Trawmatig i'r Ymennydd sy'n Gysylltiedig â Chwaraeon, a'r System Budd-daliadau Lles - ac mae pob un yn tynnu sylw at yr angen dybryd i adolygu'r ddarpariaeth o wasanaethau a chefnogaeth i bobl yng Nghymru sydd wedi cael niwed i'r ymennydd.

Mae cael niwed i'r ymennydd yn epidemig cudd sy'n effeithio ar gannoedd o filoedd o bobl yng Nghymru, ac mae rhaid wrth wasanaethau sy'n ddigonol ac yn 'addas at y diben'.

Mae'n amser ar gyfer newid.

1. Cefndir

Mae anaf i'r ymennydd yn cynnwys unrhyw sefyllfa sy'n arwain at anaf i'r ymennydd ar ôl i rywun gael ei eni, a gall gynnwys anaf ar ôl syrthio, oherwydd damwain ffordd, tiwmor neu strôc. Yn ôl yr adroddiad 'Amser am Newid' aeth 84,374 o bobl i'r ysbyty yng Nghymru oherwydd anaf i'r ymennydd rhwng 2012 a 17; ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr y gwelwyd y nifer fwyaf, sef 20,187. Nid yw cyfanswm yr unigolion sy'n byw gydag effeithiau anaf i'r ymennydd yng Nghymru yn hysbys.

1.1. Adroddiad Amser am Newid

Yn 2018, lansiodd y Grŵp Seneddol Hollbleidiol ar Anafiadau i'r Ymennydd a Fforwm Anafiadau i'r Ymennydd y Deyrnas Unedig adroddiad, sef 'Acquired Brain Injury and Neurorehabilitation – Time for Change' i godi ymwybyddiaeth o anafiadau i'r ymennydd ac i geisio gwella'r cymorth sydd ar gael.

Yn 2021, cafodd yr adroddiad ei ddiweddarau i adlewyrchu'r sefyllfa yng Nghymru, a nodwyd y canlynol:

- Roedd yn amserol ystyried gwasanaethau niwroadsefydlu o gofio bod Rhwydwaith Trawma Mawr wedi'i sefydlu ar gyfer De Cymru a Phowys;
- Nid oes dim gwasanaethau adsefydlu cleifion mewnol i'w cael yng Ngogledd Cymru, ac

Dylid sicrhau darpariaeth briodol o wasanaethau a chefnogaeth i bobl yng Nghymru sydd wedi cael niwed i'r ymennydd

- Mae angen darparu'r cymorth briodol i'r rhai sydd wedi cael anaf i'r ymennydd er mwyn creu Cymru gynaliadwy ac iach.

Gwnaeth yr adroddiad nifer o argymhellion gan gynnwys yr angen i gynnal adolygiad o'r nifer sy'n cael anaf i'r ymennydd, ac i benderfynu a yw'r gwasanaethau niwroadsefydlu sydd ar gael ar hyn o bryd yng Nghymru yn ddigonol ac yn 'addas i'r diben'.

1.2. Y camau a gymerwyd gan Lywodraeth y DU

Ar 2 Rhagfyr 2021, cyhoeddodd Llywodraeth y DU ei hymrwymiad i ddatblygu **strategaeth draws-lywodraethol ar anafiadau i'r ymennydd**. Caiff y gwaith ei oruchwylio gan Fwrdd y Rhaglen a'r Gweinidog Gofal ac Iechyd Meddwl fydd yn cadeirio'r Bwrdd ar y cyd â Chris Bryant AS, a sefydlir grŵp llywio ochr yn ochr â'r Bwrdd.

Mewn gohebiaeth at y Pwyllgor ar 22 Chwefror 2022, cadarnhaodd y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol fod Llywodraeth Cymru yn cydweithio â'r Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol i sicrhau bod y strategaeth yn ystyried y ffaith bod gwasanaethau iechyd wedi'u datganoli i Gymru, a hefyd yn ystyried fframwaith clinigol cenedlaethol Cymru a'r datganiadau ansawdd sy'n cael eu datblygu. Cadarnhaodd y Gweinidog hefyd y byddai Llywodraeth Cymru yn cael ei chynrychioli ar Fwrdd y Rhaglen a'r Grŵp Llywio.

2. Gwasanaethau niwroadsefydlu yng Nghymru

Mae niwroadsefydlu yn broses o asesu, trin a rheoli, a hynny gan dîm amlddisgyblaeth arbenigol, gan gynnwys Ymgynghorwyr Adsefydlu, Nyrsys Adsefydlu, Niwroseicolegwyr, Therapyddion Lleferydd ac Iaith, Ffisiotherapyddion, a Therapyddion Galwedigaethol.

2.1. Gwasanaethau niwroadsefydlu yn Ne Cymru

Sefydlwyd Rhwydweithiau Trawma Mawr yn Lloegr yn 2010 ac mae'r rhain yn cynnig llwybrau gofal cydgysylltiedig i gleifion trawma mawr. Yng **Nghymru, mae Tîm Amlddisgyblaeth yn cael ei sefydlu ar gyfer De a Gorllewin Cymru a De Powys**. Mae Ysbyty Athrofaol Cymru yn Ganolfan Trawma Mawr ac mae Ysbyty Treforys yn Abertawe yn Uned Drawma sy'n cynnig gwasanaethau arbenigol. Bydd pump o Unedau Trawma ychwanegol a chyfleusterau trawma mewn dau leoliad gwledig. Mae Ysbyty Athrofaol Llandochoau yn cynnig gwasanaethau niwroadsefydlu Lefel 1

sy'n rhoi cymorth arbenigol i'r rhai ag anghenion adsefydlu cymhleth. Mae hyn yn cynnwys uned adsefydlu sydd â 22 gwely niwroadsefydlu a 26 gwely ar gyfer anafiadau asgwrn cefn. Mae gan Ysbyty Castell-nedd Port Talbot 13 gwely ar gyfer achosion niwrolegol cymhleth.

Wrth gyfeirio at y tîm amlasiantaeth arbenigol a fydd yn cael ei sefydlu yn Ne Cymru, tynnodd y Gweinidog sylw at y buddsoddiad mewn gwasanaethau adsefydlu ychwanegol ar gyfer cleifion ag anafiadau trawma mawr gan gynnwys: sesiynau ychwanegol gydag ymgynghorydd adsefydlu; cyflwyno ymarferwyr adsefydlu trawma mawr; a rhoi'r presgripsiwn adsefydlu ar waith.

2.2. Gwasanaethau niwroadsefydlu yng Ngogledd Cymru

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr yn rhan o dîm amlddisgyblaeth arbenigol Gogledd-orllewin Canolbarth Lloegr a Gogledd Cymru ac maent yn gallu manteisio ar arbenigedd y tîm amlddisgyblaeth yn Ysbyty Athrofaol Brenhinol Stoke. Mae trigolion gogledd Powys yn cael gwasanaethau gan dîm amlddisgyblaeth Gorllewin Canolbarth Lloegr, a thîm amlddisgyblaeth Birmingham, yr Ardal Ddu, Henffordd a Chaerwrangon. Esboniodd y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol fod yr holl wasanaethau'n cael eu prynu'n ôl y galw drwy Geisiadau Cyllido Cleifion Unigol.

Mae gan Wasanaeth Anafiadau i'r Ymennydd Gogledd Cymru dîm clinigol amlddisgyblaeth yn y gymuned sy'n rhoi cymorth adsefydlu i gleifion allanol.

Mae plant sy'n bodloni'r meini prawf ar gyfer gwasanaethau niwroadsefydlu pediatrig arbenigol i gleifion mewnol yn cael eu hatgyfeirio at Ysbyty Plant Alder Hey, Lerpwl (Gogledd Cymru) neu Ysbyty Plant Arch Noa Cymru yng Nghaerdydd. Yn Ysbyty Plant Arch Noa, mae uned niwroadsefydlu pediatrig arbenigol sydd â lle i bedwar plentyn neu berson ifanc sydd wedi cael anaf i'r ymennydd.

Dywedodd y Gweinidog fod Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr wedi bod yn ceisio mynd i'r afael â'r prinder gwasanaethau Niwrsadsefydlu yng Ngogledd Cymru ers 2019/20. Cyfeiriodd y Gweinidog at dîm prosiect Niwro'r Bwrdd sydd, mewn cydweithrediad â chlinigwyr a defnyddwyr gwasanaeth, wedi bod yn:

working to understand and define what the delivery of a level 2 neuro rehabilitation service would involve. This included identifying potential capacity and demand, relevant service standards, resource requirements and how the current service pathway operates.

Dylid sicrhau darpariaeth briodol o wasanaethau a chefnogaeth i bobl yng Nghymru sydd wedi cael niwed i'r ymennydd

---

Cyflwynwyd adroddiad ar y canfyddiadau i'r Tîm Gweithredol ym mis Ebrill 2021 ac, yn dilyn oedi oherwydd pwysau o fewn y bwrdd iechyd, cadarnhaodd y Gweinidog fod y Tîm wedi cael cymeradwyaeth ym mis Medi 2021 i ddatblygu opsiynau posibl ymhellach a chynnal arfarniad cyn argymhell opsiwn. Mae'r gwaith yn mynd rhagddo a chaiff ei gwblhau erbyn yr hydref.

Awgrymodd y Gweinidog y gallai deisebwyr gymryd rhan yn y gwaith o ddatblygu'r gwasanaeth newydd hwn ac y gallent roi eu manylion cyswllt.

3. Y camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru

Mewn gohebiaeth at y Pwyllgor ar 22 Chwefror 2022, tynnodd y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol sylw at [Gynllun Cyflawni ar gyfer Cyflyrau Niwrolegol](#) 2017 sy'n cyflwyno gweledigaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer pawb yng Nghymru sy'n byw gyda chyflwr niwrolegol. Caiff y Cynllun ei oruchwylio gan y Grŵp Gweithredu ar Gyflyrau Niwrolegol sydd, ers y ddwy flynedd ddiwethaf wedi blaenoriaethu niwroadsefydlu ar gyfer pobl ag anaf i'r ymennydd a chyflyrau niwrolegol eraill. Dyrennir £900,000 bob blwyddyn ar gyfer gwasanaethau niwroadsefydlu. Mae'r Cynllun wedi'i ymestyn tan [fis Mawrth 2022](#).

Eglurodd y Gweinidog fod y Grŵp Gweithredu ar Gyflyrau Niwrolegol yn gweithio gyda'r [tîm Gwerth mewn Iechyd](#) i ddatblygu dangosfwrdd data ar gyfer anafiadau i'r ymennydd a fydd yn galluogi'r Grŵp, byrddau iechyd a rhanddeiliaid eraill i ddeall y galw am wasanaethau a'r effaith ar bobl sy'n byw gydag anaf i'r ymennydd.

Cyhoeddwyd y [Fframwaith Clinigol Cenedlaethol](#) ym mis Mawrth 2021 ac mae'n egluro sut y dylid darparu gwasanaethau clinigol, gan gynnwys cyflyrau niwrolegol, dros y degawd nesaf a'r modd y gall Llywodraeth Cymru wneud rhagor i helpu i gynllunio systemau a gwella ansawdd. Dywedodd y Gweinidog:

NCF will be supported by a range of quality statements that consist of high-level policy intentions that set out the standards and outcomes expected of clinical services. The NCIG is currently working on a specific quality statement for neurological conditions.

Cyhoeddwyd [Fframwaith adsefydlu cenedlaethol](https://llyw.cymru/fframwaith-adsefydlu-gwasanaethau-iechyd-chymdeithasol-2020-i-2021.html) <<https://llyw.cymru/fframwaith-adsefydlu-gwasanaethau-iechyd-chymdeithasol-2020-i-2021.html>> a chanllawiau ar gyfer poblogaethau penodol ym mis Mai 2020. Dywedodd y Gweinidog y byddai'r rhain yn helpu gwasanaethau i ddeall yn well y galw cynyddol am wasanaethau adsefydlu, ail-alluogi ac adfer ar draws gwasanaethau iechyd a gofal

Dylid sicrhau darpariaeth briodol o wasanaethau a chefnogaeth i bobl yng Nghymru sydd wedi cael niwed i'r ymennydd

cymdeithasol, a'u bod yn cael eu defnyddio gan fyrddau iechyd, awdurdodau lleol a phartneriaid yn y trydydd sector i gynllunio gwasanaethau adsefydlu sy'n ymateb i anghenion eu poblogaethau.

Wrth ymateb i'r deisebydd, dywedodd y Gweinidog:

I expect to see transformation to deliver increased and more consistent provision of rehabilitation, reablement and recovery services, including neuro-rehabilitation to ensure people can maximise their recovery from ill health as close to home as possible and live healthier, happier, longer, independent lives.

4. Y camau a gymerwyd gan Senedd Cymru

Mewn ymateb i bryderon nad oedd y Cynllun Cyflawni ar gyfer Cyflyrau Niwrolegol wedi arwain at y newidiadau a ddisgwyliid, penderfynodd Grŵp Trawsbleidiol y Bumed Senedd ar Gyflyrau Niwrolegol gynnal ymchwiliad yn 2019 a oedd yn argymhell cymryd camau i wella'r modd roedd y Cynllun yn cael ei roi ar waith ac i gyflwyno dull hirdymor o godi safon y cymorth a gynigir i bobl â chyflyrau niwrolegol. Fodd bynnag, ni dderbyniodd Llywodraeth Cymru yr holl argymhellion yn yr adroddiad.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1235
Ein cyf/Our ref EM/14337/21

Jack Sargeant AS
Cadeirydd – Y Pwyllgor Deisebau

22 Chwefror 2022

Annwyl Jack,

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 25 Tachwedd ar ran y pwyllgor deisebau ynglŷn â darpariaeth gwasanaethau a chefnogaeth i bobl sydd wedi cael niwed i'r ymennydd yng Nghymru. Ymddiheuraf am yr oedi cyn ymateb.

Rydym yn ymwybodol o gynlluniau Llywodraeth y DU i gyhoeddi strategaeth drawslywodraethol ar gyflyrau niwrolegol. Rydym mewn cysylltiad â'r Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol yn Llywodraeth y DU er mwyn sicrhau bod y fath strategaeth yn cydnabod bod gwasanaethau iechyd wedi'u datganoli yng Nghymru, yn ogystal â sicrhau bod ystyriaeth yn cael ei roi i'n fframwaith clinigol cenedlaethol a'n datganiadau ansawdd sy'n cael eu datblygu. Mae Bwrdd Rhaglen ar gyfer goruchwylio datblygiad y strategaeth hon yn cael ei sefydlu. Cynhelir cyfarfod cyntaf y Bwrdd ar 2 Chwefror a chaiff ei gydgadeirio gan y Gweinidog Gofal ac Iechyd Meddwl a Chris Bryant, Aelod o Senedd y DU. Yn ogystal, mae Grŵp Llywio yn cael ei sefydlu, ochr yn ochr â'r Bwrdd Rhaglen. Bydd Llywodraeth Cymru yn cael ei chynrychioli yn y ddau. Mae'r cynllun cyflawni Cyflyrau Niwrolegol sy'n cael ei oruchwylio gan y Grŵp Gweithredu ar Gyflyrau Niwrolegol yn amlinellu gweledigaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer pobl sy'n byw â'r holl gyflyrau niwrolegol Mae'r Grŵp Gweithredu ar Gyflyrau Niwrolegol yn parhau i ddyrannu £900k i wasanaethau niwro-adsefydlu yn flynyddol, ac maent wedi sicrhau bod niwro-adsefydlu ar gyfer pobl sydd wedi cael niwed i'r ymennydd a phobl sydd â chyflyrau niwrolegol eraill wedi bod yn flaenoriaeth dros y ddwy flynedd diwethaf.

Mae'r Grŵp Gweithredu ar Gyflyrau Niwrolegol hefyd yn cydweithio â'r tîm Gwerth mewn Iechyd ar gynllun uchelgeisiol i ddatblygu dangosfwrdd data ar gyfer pobl sydd wedi cael niwed i'r ymennydd. Bydd hyn yn galluogi'r Grŵp, y byrddau iechyd, a rhanddeiliaid eraill i gael dealltwriaeth glir o'r galw am wasanaethau ar gyfer pobl sy'n byw gyda niwed i'r ymennydd yng Nghymru, ynghyd ag effaith y gwasanaethau arnynt.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Eluned.Morgan@llyw.cymru
Correspondence.Eluned.Morgan@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 38
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae ein Fframwaith Clinigol Cenedlaethol a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2021 yn disgrifio'r modd y dylid darparu gwasanaethau clinigol ar gyfer cyflyrau niwrolegol dros y degawd nesaf, a sut y gallwn gynnal y system gynllunio a gwella ansawdd yn well. Bydd y Fframwaith Clinigol Cenedlaethol yn cael ei gefnogi gan ystod o ddatganiadau ansawdd sy'n cynnwys amcanion polisi ar lefel uchel sy'n amlinellu'r safonau a'r canlyniadau a ddisgwylir gan wasanaethau clinigol. Mae'r Grŵp Gweithredu ar Gyflyrau Niwrolegol yn llunio datganiad ansawdd yn benodol ar gyfer cyflyrau niwrolegol ar hyn o bryd.

Yn ogystal, ym mis Mai 2020, cyhoeddwyd [fframwaith adsefydlu cenedlaethol](#) a chanllawiau sy'n seiliedig ar boblogaeth benodol er mwyn cynorthwyo gwasanaethau i gael gwell dealltwriaeth o'r galw cynyddol am wasanaethau adsefydlu, ailalluogi ac adfer mewn gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol. Mae'r Byrddau Iechyd, awdurdodau lleol a phartneriaid y trydydd sector yn defnyddio'r Fframwaith i gynllunio gwasanaethau adsefydlu er mwyn ymateb i anghenion eu poblogaethau.

Yn ychwanegol, ac yn rhan o weithrediad Rhwydwaith Trawma Mawr De Cymru, mae'r byrddau iechyd wedi buddsoddi mewn darpariaeth adsefydlu ychwanegol ar gyfer cleifion sydd ag anafiadau trawma mawr gan gynnwys anafiadau i'r ymennydd. Mae hyn yn cynnwys darparu sesiynau adsefydlu ychwanegol gydag ymgynghorwyr, penodi ymarferwyr adsefydlu yn dilyn trawma mawr, a gweithredu'r presgripsiwn adsefydlu.

Mewn perthynas â'r Gogledd, nid oes darpariaeth o wasanaethau niwro-adsefydlu mewn ysbyty i blant ac oedolion yn y Gogledd ar hyn o bryd. Caiff pob gwasanaeth eu prynu yn ôl y galw drwy'r broses Ceisiadau Cyllido Cleifion Unigol.

Ers 2019/20, mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr wedi bod yn ceisio mynd i'r afael yn weithredol â'r sefyllfa o ddiffyg gwasanaethau Niwro-adsefydlu mewn ysbyty Lefel 2 yn y Gogledd. Yn ystod y cyfnod hwn, mae tîm prosiect, mewn cydweithrediad â chlinigwyr a defnyddwyr gwasanaeth wedi bod yn gweithio i geisio deall a diffinio beth fyddai ynghlwm â sefydlu gwasanaeth Niwro-adsefydlu Lefel 2. Roedd y gwaith hwn yn cynnwys canfod y gallu a'r galw, safonau gwasanaeth perthnasol, anghenion adnoddau, yn ogystal â chanfod sut mae'r llwybr gwasanaeth presennol yn gweithredu.

Ym mis Ebrill 2021, cyflwynwyd adroddiad i'r Tîm Gweithredol a oedd yn cynnwys yr wybodaeth uchod a chynigion ynghylch nifer o ffyrdd posibl i gyflawni gwasanaeth Niwro-adsefydlu Lefel 2 yn lleol. O ganlyniad i bwysau yn y bwrdd iechyd ar y pryd, gohiriwyd y broses o roi ystyriaeth i'r adroddiad. Fodd bynnag, ym mis Medi 2021, rhoddwyd cymeradwyaeth gan y Tîm Gweithredol i Brosiect Niwro-adsefydlu Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr ddatblygu'r opsiynau posibl ymhellach, a chwblhau proses o arfarnu opsiynau er mwyn canfod opsiwn a argymhellir. Mae'r gwaith hwn yn mynd rhagddo ar hyn o bryd. Bydd y gwaith wedi'i gwblhau erbyn yr hydref ac yn cael ei rannu â'r Tîm Gweithredol ar gyfer cymeradwyaeth bosibl. Maent yn fodlon rhoi diweddariad i'r Pwyllgor Deisebau bryd hynny.

Mae'r tîm yn awyddus i sicrhau bod unrhyw wasanaeth newydd yn cael ei sefydlu ar y cyd â defnyddwyr gwasanaeth a gofalwyr, yn ogystal â gweithwyr iechyd proffesiynol. Pe bai unrhyw un o'r deisebwyr yn hoffi bod yn rhan o hyn, a wnewch chi gysylltu â Megan.Vickery@wales.nhs.uk am ragor o wybodaeth.

Disgwyliaf weld trawsnewidiadau er mwyn sicrhau cynnydd a chysondeb yn narpariaeth gwasanaethau adsefydlu, ailalluogi ac adfer, gan gynnwys gwasanaethau niwro-adsefydlu. Mae hyn er mwyn sicrhau bod pobl yn gallu sicrhau'r gwellhad gorau yn dilyn cyfnod o salwch mor agos at y cartref â phosibl, gan eu galluogi i fyw bywydau annibynnol iachach, hapusach a hirach.

Gobeithiaf fod yr wybodaeth hon o gymorth wrth ichi ymateb i'ch etholwr.

Yn gywir,

Eluned Morgan AS/MS

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

P-06-1235 Ensure appropriate provision of services and support for people with Acquired Brain Injury in Wales, Correspondence – Petitioner to Committee, 14.03.22

Swansea University
Prifysgol Abertawe

Faculty of Medicine, Health and Life Science
Y Gyfadrn Meddygaeth, Iechyd a Gwyddor
Bywyd

Dear Petitions Committee,

Thank you for the actions you have already taken concerning our petition, and for also sharing the letter of 22 February 2022 from Eluned Morgan - Minister for Health and Social Services, regarding the provision of services and support for people with Acquired Brain Injury (ABI) in Wales.

ABI is a hidden epidemic affecting many hundreds of thousands of people in Wales. It is a chronic condition with hidden disabilities and life-long consequences, where many individuals require early and continued access to neurorehabilitation to optimise their recovery and maximise their long-term potential. However, the provision of services and support for people with ABI extends beyond the Health and Social Services sector, and rests on the cooperation between multiple sectors and departments.

Indeed, in our recently published 2021 *'Acquired Brain Injury and Neurorehabilitation in Wales: Time for Change'* report (appended with this letter - <https://ukabif.org.uk/page/TFCWales>), we make a number of recommendations across five key areas – Neurorehabilitation, Education, Criminal Justice, Sport-related Traumatic Brain Injury, and the Welfare Benefits System - with each highlighting the urgent need for the provision of services and support for people with ABI in Wales to be reviewed.

However, the letter - which we have gratefully received from Eluned Morgan –addresses only one of these five key areas. Consequently, we hope that the petitions committee are able to give their full consideration to our recommendations across all five key areas during their discussions:

1. Neurorehabilitation

- There is an urgent need in Wales to review the incidence of ABI and ensure existing neurorehabilitation services are adequate and 'fit for purpose' for children, young people, and adults, with new services implemented as required
- Children, young people, and adults with ABI in Wales should have access to high quality inpatient and community-based neurorehabilitation. Their neurorehabilitation needs should be assessed shortly after admittance to hospital, delivered during the inpatient phase, and continued, if required, in the local community.
- There is a need for cooperation between Health, Social Care, and Education departments, and funding for inpatient and community neurorehabilitation services needs to be reviewed.
- Neurorehabilitation must be a key consideration in the new Major Trauma Network for South and West Wales and South Powys, with a clear pathway to appropriate services.
- It should be mandatory for the Rehabilitation Prescription to be given to all individuals with an ABI, not just those who have been in a Major Trauma Centre, on discharge from hospital. Copies should also be sent to their General Practitioner and given to the patient and family.

2. Education

- There is a need to review the incidence of children and young people with ABI in the education system in Wales.

- All education professionals should have a minimum level of awareness and understanding about ABI and the educational requirements of children and young people with this condition (i.e., completion of a short online course for all school-based staff), with additional training for the named lead professional supporting the individual with an ABI and Additional Learning Needs Coordinators.
- Many children and young people with ABI require individually tailored, collaborative and integrated support for the return to school, and throughout their education.
- An agreed 'return-to-school' pathway plan is required, led, and monitored by a named lead professional, to provide a consistent approach and support for the individual, their family, and teachers.
- There is a need to ensure that Statements of Special Educational Needs (and Individual Development Plans in future) have consistent input from neuropsychological services to ensure that provision is fit for the individual's needs. The advice in the Statement should be specific - with no room for interpretation - to ensure that each individual receives appropriate support consistently.

3. Criminal Justice

- Criminal justice procedures, practices and processes need to be reformed to take into account the needs of individuals with ABI.
- Training and information about ABI is required across all services including the police, probation, prison services and the Courts.
- Brain injury screening for children, young people and adults is required routinely, and at the earliest point of contact with the Criminal Justice System.
- If an ABI is identified, neurorehabilitation is required with the appropriate interventions planned and implemented depending on injury severity. This could include ABI Awareness training for current Criminal Justice System staff to adapt their practices. In the cases of more severe brain injury, they may require specialist intervention with trained professionals.

4. Sport-Related Traumatic Brain Injury

- Funding for collaborative research is required to evaluate and improve assessment tools, develop objective diagnostic markers, and better understand the recovery process including post-concussion syndrome and potential long-term risks of sport-related brain injury.
- An education campaign is required in schools and communities to improve awareness and understanding of sport-related brain injury.
- Government should take the lead with clear sport-independent concussion guidance and policies. Sport associations should work collaboratively with government and professional clinical bodies to implement these policies and to improve health professionals' knowledge of concussion management.
- The National Health Service should develop better pipelines for the diagnosis and care of sport-related brain injury, including post-injury follow-up for earlier detection of post-concussion syndrome.

5. Welfare Benefits System

- Training is required for all assessors involved with individuals who have ABI.
- Re-assessment for welfare benefits should only take place every five years.
- A brain injury expert should be on the consultation panel when changes to the welfare system are proposed.

In addition, we also have the following comments and/or queries in response to the letter of 22 February 2022 from Eluned Morgan - Minister for Health and Social Services:

1. Thank you for confirming that the United Kingdom Government plans to publish a cross government strategy on neurological conditions and are liaising with the Department of Health and Social Care to ensure that any such strategy takes into account that health services are devolved in Wales, as well as consideration of the Welsh Government National Clinical Framework and developing quality statements. As you know, Chris Bryant MP, has been working closely with the United Kingdom Acquired Brain Injury Forum (UKABIF) regarding this, and has confirmed that there is representation from the Welsh Government at all levels in this work. It will be good to see how this translates, and we hope that at a *minimum*, the recommendations arising from the cross-government strategy on neurological conditions will be applied equally in each of the nations of the United Kingdom.
2. Concerning the Neurological Conditions Delivery Plan which sets out the Welsh Government's vision for people living with all neurological conditions in Wales, £900k has been allocated for neurological rehabilitation services annually. We note that Stroke and dementia are not covered in this plan as individuals with these conditions have their own delivery plans, but that still leaves coverage of approximately 250 recognised neurological conditions under the plan. How much of this £900k budget is allocated to ABI specifically? Additionally, as it is anticipated that the number of people with neurological conditions will increase in the future due to increased longevity, improved survival rates and improved general health care, how do you envisage that future levels of demand will be met and that the Delivery Plan continues to evolve to further improve provision? As recognised in the Neurological Conditions Delivery Plan, there is need to not only raise awareness of these conditions, but to also deliver a quicker pace of change going forward.
3. Improvements in the quality of neurorehabilitation are a long-standing aspiration across the United Kingdom, although its implementation has been somewhat neglected over the last two decades. As a requisite example, in 2001 the Parliamentary Health Select Committee published a report on 'Head Injury' rehabilitation containing over 20 recommendations. Though these recommendations were for the UK in general, they were also highly relevant to Wales as a devolved nation. However, whilst many of the recommendations related to acute care have been implemented to some extent, we have not seen substantial implementation of those recommendations in the last two decades (please refer to Page 16 in the appended '*Acquired Brain Injury and Neurorehabilitation in Wales: Time for Change*' report for further details). Therefore, and regarding the National Clinical Framework, what is the timescale for the quality statement for neurological conditions, and how do you envisage that these high-level policy intentions will be implemented at service level?
4. Further, the publication of the National Rehabilitation Framework and underpinning population specific guidance (published May 2020) is certainly welcome news, with this intended to help services to better understand the increasing demand for rehabilitation, reablement and recovery throughout health and social care services. However, does the implementation of this guidance, at least in part, also rest on the successful delivery of the data dashboard for ABI which as recognised, is an ambitious project? The development of the data dashboard is long overdue, but how will those with ABI who are not admitted to hospital and/or not attending for emergency and unscheduled care be identified and in turn, supported in the care pathway?
5. Thank you for sharing that health boards have invested additional rehabilitation provision for patients with major trauma injuries, including the implementation of the Rehabilitation Prescription. However, Rehabilitation Prescriptions are not made available to all individuals with an ABI, and General Practitioners do not always receive a copy when one is available, so cannot facilitate access to neurorehabilitation services post-discharge. Individuals with an ABI treated outside of a Major Trauma Centre in Wales are also still unlikely to receive a rehabilitation

prescription. Instead, we believe that a Rehabilitation Prescription should be given to all individuals with an ABI, not just those who have been in a Major Trauma Centre, on discharge from hospital. Given the inconsistent and limited use of Rehabilitation Prescriptions, is the implementation of and use of these under review, and are there plans to expand provision further? Additionally, whilst we welcome the recent investment in rehabilitation provision by health boards, do enough specialists currently exist to meet demand and are there plans for further investment?

6. We are very pleased to learn that Betsi Cadwaladr University Health Board (BCUHB) has been actively trying to address the issue of the lack of inpatient Level 2 Neuro Rehabilitation services in North Wales since 2019/20, including the establishment of the BCUHB Neuro Rehab Project Board in response to the report submitted to the Executive Team in April 2021. Thank you also for your suggestion of contacting Megan.Vickery@waes.nhs.uk. We will of course do this and look forward to further updates on progress, as well as the opportunity to be involved with this work.
7. In addition to a specific lack of neurorehabilitation services in North Wales, we also wish to highlight that such services are particularly limited for children in Wales. From April 2010, neurorehabilitation for children with ABI was transferred to the seven Health Boards, and planning undertaken through a joint committee, the Welsh Health Specialised Services Committee (WHSSC). As we understand, individuals who meet the criteria for specialist inpatient paediatric neurorehabilitation under the Welsh Health Specialised Services Committee policy are referred to Alder Hey Children's Hospital, Liverpool (North Wales) or Noah's Ark Children's Hospital for Wales in Cardiff (South Wales). The latter also provides secondary and tertiary services for children and young people, in areas relevant to trauma care. However, there are no other specialist NHS paediatric neurorehabilitation services in Wales, either inpatient or long-term in the community. How and when will this be addressed?

Thank you once again for considering our petition and for allowing us the opportunity to respond to the letter. Please do not hesitate to contact us should you have any queries or require further information. We would welcome the opportunity to work collaboratively and alongside you to ensure improved provision of services and support for people with ABI in Wales.

Yours Sincerely,
On behalf of my fellow petitioners

Dr Claire Williams

Associate Professor and School Education Lead
School of Psychology, Faculty of Medicine, Health and Life Science

Prifysgol Abertawe • Swansea University
Parc Singleton, Abertawe, SA2 8PP, DU • Singleton Park, Swansea, SA2 8PP, UK
Ffon/Tel: +44 (0) 1792 205678

Mae Prifysgol Abertawe yn elusen gofrestredig. Rif. 1138342 • Swansea University is a registered charity. No. 1138342
Mae'r Brifysgol yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg ac yn Saesneg • The University welcomes correspondence in Welsh and English

Awdurdodau Lleol a meini prawf derbyniadwyedd ar gyfer deisebau

Y Pwyllgor Deisebau | 21 Mawrth 2022
Petitions Committee | 21 March 2022

Cyfeirnod: SR22/2201

Rhif y ddeiseb: P-06-1248

Teitl y ddeiseb: Dylid newid y Rheolau Sefydlog a'r meini prawf ar gyfer derbyn deisebau.

Geiriad y ddeiseb: Ar hyn o bryd, mae deisebau sy'n ymwneud â phenderfyniadau gweithredol awdurdodau lleol yn cael eu gwrthod yn awtomatig gan y Pwyllgor Deisebau yn unol â'r Rheolau Sefydlog. Ar draws Cymru, mae awdurdodau lleol yn diystyru datganiadau Cynulliad Cymru, megis am yr argyfwng hinsawdd a'r argyfwng natur ac yn gwneud penderfyniadau sy'n mynd yn uniongyrchol groes i ddatganiadau o'r fath. Mae llawer o ffermydd yn cael eu colli tra bo cynghorau'n ceisio gwneud y gorau o'u refeniw drwy ganiatáu gwaith adeiladu ychwanegol ar dir llain las.

Ym mis Chwefror 2016, cynhaliodd y Pwyllgor Deisebau ymarfer ymgynghori â'r cyhoedd ac adolygiad o drefniadau deisebau cyhoeddus. O dan eitem 17, cadarnhawyd bod 57 y cant o'r cyhoedd o blaid caniatáu deisebau am benderfyniadau gweithredol awdurdodau lleol ac roedd yr ymatebion gan ddeisebwyr yn gymysg. O dan eitem 21, nodwyd y canlynol: "Er gwaethaf yr ymatebion i'r arolwg ar-lein, ymddengys nad oedd cytundeb dros newid yn y maes hwn a rhesymau da dros beidio ag ymyrryd yn y broses leol o wneud penderfyniadau." Mae hyn yn gwrthod hawl i'r cyhoedd ddefnyddio'r llwybr cywir i herio penderfyniadau awdurdodau lleol yn gywir sy'n mynd yn groes i'r nodau a'r ymrwymadau y mae Llywodraeth Cymru wedi'u gwneud. Noda Polisi Cynllunio Cymru y canlynol: "Mae gan Weinidogion Cymru bwerau wrth gefn i wneud eu Gorchmynion Dirymu/Addasu neu Ddirwyn i Ben eu hunain, ond dim ond ar ôl ymgynghori â'r awdurdod cynllunio." Sut y gall y cyhoedd ofyn am hyn pan wrthodir deisebau'n awtomatig?

1. Cefndir

Caiff y darpariaethau sy'n rheoli gweithdrefn ddeisebau cyhoeddus y Senedd eu nodi yn Rheol Sefydlog 23. O dan Reol Sefydlog 23.4, nid yw deiseb yn dderbyniadwy 'os yw'n gofyn i'r Senedd wneud unrhyw beth y mae'n eglur nad oes gan y Senedd bŵer i'w wneud.' Mae gwefan deisebau'r Senedd yn datgan bod hyn yn cynnwys 'rhywbeth y mae... cyngor lleol yn gyfrifol amdano (gan gynnwys penderfyniadau cynllunio)'.

Cynhaliodd y Pwyllgor Deisebau adolygiad o drefniadau deisebau cyhoeddus yn 2016. Roedd hyn yn cynnwys ymgynghori ar reolau derbyniadwyedd. Amlinellodd y Pwyllgor y meini prawf presennol fel a ganlyn:

Ar hyn o bryd, ni dderbynnir deisebau am benderfyniadau gweithredol awdurdodau lleol unigol. (Mae hyn hefyd yn ymestyn i benderfyniadau awdurdodau lleol ar faterion a allai ddod gerbron Llywodraeth Cymru, fel cau ysgolion a cheisiadau cynllunio.) I'r gwrthwyneb, mae deisebau ynghylch penderfyniadau gweithredol byrddau iechyd lleol yn dderbyniadwy.

Fel rhan o'i adolygiad, cynhaliodd y Pwyllgor ymgynghoriad cyhoeddus ar feini prawf derbyniadwyedd, drwy arolwg ar-lein. Roedd 57% o'r 330 o ymatebwyr o blaid caniatáu deisebau am benderfyniadau gweithredol awdurdodau lleol.

At hynny, ymgynghorodd y Pwyllgor â rhanddeiliaid, gan gynnwys deisebwyr presennol a blaenorol, a chyrrff cyhoeddus o bob rhan o Gymru. Roedd deisebwyr wedi'u rhannu'n gyfartal o blaid ac yn erbyn, tra bod rhanddeiliaid yn gyffredinol o blaid cynnal y trefniadau presennol.

Daeth y Pwyllgor i'r casgliad yr 'ymddengys nad oedd cytundeb dros newid yn y maes hwn a rhesymau da dros beidio ag ymyrryd yn y broses leol o wneud penderfyniadau,' ac awgrymodd na ddylai fod newid i reolau derbyniadwyedd.

Ni wnaeth adroddiad gwaddol y Pwyllgor Deisebau o'r Bumed Senedd roi sylw i unrhyw argymhelliad y dylai materion awdurdodau lleol gael eu dwyn o dan gylch gorchwyl system ddeisebau'r Senedd.

2. Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn gosod dyletswydd ar brif gynghorau i baratoi a chyhoeddi eu cynllun deisebau eu hunain. Mae'r Ddeddf yn nodi bod yn 'rhaid i brif gyngor wneud a chyhoeddi cynllun ("cynllun deisebau") sy'n nodi sut y mae'r cyngor yn bwriadu ymdrin â deisebau (gan gynnwys deisebau electronig) ac ymateb iddynt.' Rhaid i gynllun nodi:

- sut i gyflwyno deiseb i'r cyngor;
- sut ac erbyn pryd y bydd y cyngor yn cydnabod ei fod wedi cael deiseb;
- y camau y gall y cyngor eu cymryd mewn ymateb i ddeiseb y mae'n ei chael;
- yr amgylchiadau (os oes rhai) pan allai'r cyngor beidio â chymryd unrhyw gamau pellach mewn ymateb i ddeiseb; a
- sut ac erbyn pryd y bydd y cyngor yn sicrhau bod ei ymateb i ddeiseb ar gael i'r person a gyflwynodd y ddeiseb ac i'r cyhoedd.

Cyn Deddf 2021, gallai awdurdodau lleol gynnal Pleidleisiau Cymunedol o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 1972. Nid yw Pleidleisiau Cymunedol yn rhwymo prif gynghorau a dim ond os bydd nifer digonol o etholwyr yn eu cefnogi mewn cyfarfod cymunedol y gellir eu deddfu.

Yn ei nodyn esboniadol i Ddeddf 2021, nododd Llywodraeth Cymru ddau opsiwn: cynnal sefyllfa bresennol Deddf 1972, neu gyflwyno dyletswydd statudol ar brif gynghorau i gyflwyno cynllun deisebau.

Wrth argymhell opsiwn dau (dyletswydd statudol newydd), dadleuodd Llywodraeth Cymru y byddai'r darpariaethau yn 'yn darparu fframwaith i alluogi cynghorau i ymgysylltu'n agored â'r cyhoedd' ac y 'byddai diddymu pleidleisiau cymunedol yn golygu bod y cyhoedd yn gallu cael mynediad at ddeisebau yn gynt ac yn haws.

Hyd yn hyn, nid yw'r darpariaethau hyn wedi'u rhoi ar waith. Mae Llywodraeth Cymru wedi lansio ymgynghoriad i awdurdodau lleol ofyn cwestiynau am y cynllun newydd. Disgwylir i ganllawiau statudol newydd gael eu cyhoeddi cyn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Sicrhau bod tadau/partneriaid geni yn cael eu cynnwys ym mhob asesiad a gofal drwy gydol y cyfnod amenedigol

Y Pwyllgor Deisebau | 21 Mawrth 2022
Petitions Committee | 21 March 2022

Cyfeirnod: SR22/2236-1

Rhif y ddeiseb: P-06-1255

Teitl y ddeiseb: Sicrhau bod tadau/partneriaid geni yn cael eu cynnwys ym mhob asesiad a gofal drwy gydol y cyfnod amenedigol

Geiriad y ddeiseb: Mae'r pandemig COVID-19 a'r rheoliadau dilynol wedi cael effaith ddinistriol ar lawer o dadau/partneriaid na chawsant eu caniatáu mewn sganiau, asesiadau neu weithiau hyd yn oed enedigaeth y babi.

Methodd llawer o dadau'r enedigaeth yn gyfan gwbl tra'n cael eu gadael y tu allan mewn meysydd parcio am oriau a hyd yn oed ddyddiau.

Rhaid cydnabod ac adolygu profiadau tadau er mwyn llywio penderfyniadau yn y dyfodol a chanllawiau'r GIG i sicrhau bod tadau/partneriaid yn cael eu trin yn deg ac nad ydynt yn cael eu hallgáu yn y dyfodol - hyd yn oed mewn pandemig.

Tra bod yr effaith negyddol ar famau wedi'i amlygu, mae hefyd yn bwysig cydnabod yr effaith ar dadau/partneriaid. Mae cael eu hallgáu fel hyn wedi arwain at faterion o ran lles ac iechyd meddwl, gorbryder a phryderon am iechyd y fam a'r babi tra'n cael eu hamddifadu o brofiadau mor werthfawr a phwysig.

---

1. Cefndir

Yn ystod y pandemig, rhoddwyd cyfyngiadau ar allu tadau/partneriaid geni i fod yn bresennol ar gyfer apwyntiadau mamolaeth a genedigaethau.

Yn yr ymateb i'r ddeiseb ar 1 Mawrth 2022, mae'r Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn nodi i'r cyfyngiadau ar bresenoldeb mewn lleoliadau gofal iechyd gael eu cyflwyno i sicrhau diogelwch a llesiant y rhieni geni, eu babanod, y staff a oedd yn cefnogi nhw ac eraill a oedd angen defnyddio at wasanaethau mamolaeth ar y pryd.

Ym mis Gorffennaf 2021, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru [ganllawiau ar gyfer ymweld ag ysbytai](#). Mae canllawiau pellach gan Lywodraeth Cymru ar [Lefel Rhybudd Sero](#) (Chwefror 2022) yn nodi bod y ffocws yn parhau i fod ar sicrhau cydbwysedd rhwng amddiffyn unigolion agored i niwed sy'n cael triniaeth mewn ysbytai a chaniatáu ymweliadau, sef rhywbeth sy'n bwysig i lesiant cleifion a ffrindiau a theuluoedd.

Yn atodiad 2 o'r [canllawiau ar gyfer ymweld ag ysbytai](#), ceir fframwaith i gynorthwyo byrddau iechyd y GIG i asesu mynediad i bartneriaid, ymwelwyr a phobl eraill sy'n rhoi cymorth i fenywod beichiog yng ngwasanaethau mamolaeth Cymru yn ystod y pandemig.

Mae'r fframwaith wedi cael ei lywio gan ganllawiau a ddarparwyd i GIG Lloegr gan Goleg Brenhinol y Bydwagedd, Coleg Brenhinol yr Obstetryddion a'r Gynaecolegwyr a'r fframwaith a gyhoeddwyd wedi hynny gan GIG Lloegr (Medi 2020).

Mae Atodiad 2 i'r canllawiau yn nodi ei bod yn ofynnol i fyrddau iechyd deilwra eu polisiau i'r sefyllfa leol, ac y dylai byrddau iechyd adolygu'r canllawiau yn ôl yr angen mewn cyfnodau pan fo cyfraddau trosglwyddiad COVID-19 lleol yn uchel a/neu amrywiolion sy'n peri pryder.

Awgrymir y dylai byrddau iechyd ddefnyddio dull lle mae risgiau wedi cael eu hasesu, yn dilyn asesiad, gan wneud unrhyw newidiadau angenrheidiol yn ôl cyfraddau trosglwyddiad y feirws yn lleol, naill ai i lacio neu i adfer lefelau blaenorol o gyfyngiadau.

Mae Atodiad 2 i'r canllawiau hefyd yn nodi:

Dylai polisiâu ar ganiatáu mynediad i bartneriaid menywod, ymwelwyr neu bobl eraill sy'n rhoi cymorth gael eu hadolygu'n rheolaidd, eu teilwra i'ch cyd-destun lleol ac ystyried:

- y risg pandemig cenedlaethol bresennol a pholisi'r llywodraeth;
- cyfnodau adfer y GIG;
- tueddiadau lleol yn nifer yr achosion o COVID-19;
- le ffisegol yn y gwasanaeth mamolaeth, gan gynnwys mewn mannau aros ac ystafelloedd clinig;
- nifer y menywod y disgwylir iddynt fynychu sgan neu glinig cleifion allanol, a'r defnydd o ardaloedd aros sy'n cael eu rhannu â gwasanaethau eraill;
- nifer y menywod a ddisgwylir mewn uned famolaeth cleifion mewnol (e.e. ward ôl-enedigol), pellter rhwng gwelyau a chotiau yn ogystal â'r llif drwy'r ward; a
- staffio'r clinig/uned mamolaeth.

Dylid hefyd ystyried anghenion menywod sydd angen cymorth ychwanegol i gael mynediad at wasanaethau mamolaeth ac i unrhyw addasiadau rhesymol y gall fod eu hangen arnynt.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ddatganiad atodol ar ymweld ag ysbytai yn ystod y pandemig ym mis Mehefin 2021 (fe'i diweddarwyd ddiwethaf ar 10 Ionawr 2022). Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod y gall amrywiadau ddigwydd yn y trosglwyddiad cymunedol mewn gwahanol rannau o Gymru. Mae'r canllawiau ar gyfer ymweld ag ysbytai yn nodi'r llinell sylfaen bresennol ar gyfer ymweliadau yng Nghymru yn ystod y pandemig. Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod y gall darparwyr gofal iechyd y mae'r canllawiau'n gymwys iddynt wyro oddi wrth y canllawiau mewn ymateb i'r canlynol:

- lefelau cynyddol o drosglwyddiad COVID-19 yn eu hardaloedd, gan, a/neu dystiolaeth o drosglwyddiad nosocomiaidd o fewn lleoliad penodol; neu
- lefelau trosglwyddo sy'n gostwng yn eu hardal leol.

Ceir canllawiau pellach yn y datganiad atodol, ond dylai pob penderfyniad i wyro oddi wrth y canllawiau gael ei wneud gan dîm gweithredol y bwrdd iechyd, yr

ymddiriedolaeth neu'r hosbis, a hynny gyda'u timau atal a rheoli heintiau eu hunain mewn cydweithrediad ag Iechyd Cyhoeddus Cymru.

2. Camau gweithredu Senedd Cymru

Yn ystod y pandemig, gofynnodd Aelodau o'r Senedd nifer o gwestiynau ysgrifenedig a llafar yn ymwneud â chyfyngiadau ar dadau/partneriaid geni sy'n mynd gyda menywod beichiog i apwyntiadau meddygol ac i'r genedigaethau.

Ar 14 Medi 2021, dywedodd Heledd Fychan AS yn y Cyfarfod Llawn:

[D]wi wedi cael galwadau ffôn ac e-byst eithriadol o emosiynol gan famau yn sôn am effaith hyn o ran eu hiechyd meddwl nhw, tadau yn sôn bod hyn yn effeithio'r bond pwysig yna rhyngddyn nhw â'u plant, ac o ran pediatrig, plant eisiau'r ddau riant yna a phlant yn crio oherwydd eu bod nhw'n methu cael y ddau riant yna gyda nhw. [Paragraff 242]

Mewn ymateb i gwestiwn yn y Cyfarfod Llawn ar 19 Mai 2021, eglurodd y Prif Weinidog:

Mae'r canllawiau yng Nghymru yn annog y system i fod mor groesawgar â phosibl, ond mae'r rheswm dros ddisgresiwn yn real. Mae unedau mamolaeth ledled Cymru yn amrywio'n fawr o ran maint y safle, natur cynllun adeiladau ac yn y blaen, ac yn amlwg, mae gan unigolion lefelau gwahanol o risg eu hunain. Nid yw coronafeirws wedi diflannu; mae pobl sy'n sâl gyda'r clefyd yn aml yn gorfod mynd i'r ysbyty, ac yn y pen draw mae'n rhaid iddo fod yn benderfyniad clinigol a wneir gan y tîm o bobl sy'n gofalu am y fenyw a'i phartner o ran pa mor ddiogel yw hi i bobl eraill gymryd rhan uniongyrchol mewn apwyntiadau. Nawr, y polisi yw, lle bynnag y mae'n ddiogel gwneud hynny, mai dyna ddylai ddigwydd, ond nid wyf yn credu ein bod mewn sefyllfa yn y Senedd i wneud y penderfyniadau clinigol unigol hynny yn yr amgylchiadau ffisegol gwahanol a'r amgylchiadau unigol y mae pobl yn eu hwynebu. [Paragraff 148]

Cynhaliwyd dadl yn ystod y Cyfarfod Llawn ar 9 Rhagfyr 2020 ar gymorth i fabanod a rhieni newydd yn ystod COVID-19, lle y trafodwyd y cyfyngiadau a roddwyd ar dadau a phartneriaid geni.

3. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

Mewn gohebiaeth â'r Pwyllgor ar 1 Mawrth 2022, cydnabu'r Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol y byddai'r cyfyngiadau a oedd ar waith yn ystod y pandemig wedi cael effaith andwyol ar faint o amser y gallai rhai tadau a rhieni ei dreulio gyda'u babanod yn eu dyddiau cyntaf.

Cydnabyddir bod y berthynas â'r ddau riant yn hanfodol i les a datblygiad plentyn o'r dechrau'n deg. Mae'r Gweinidog yn datgan bod 'cefnogi a hybu cyfraniad cadarnhaol gan bob rhiant i fagwraeth plentyn yn ganolog i'n holl bolisiau ar gyfer plant a'r blynyddoedd cynnar'.

Mae'r Gweinidog yn tynnu sylw at y ffaith bod swyddogion Llywodraeth Cymru, wrth i Gymru gychwyn ar gyfnod newydd yn y pandemig, yn edrych ar y canllawiau a roddwyd i fyrddau iechyd i sicrhau bod polisiau ar gyfer ymweld, gan gynnwys presenoldeb tadau a phartneriaid mewn gwasanaethau mamolaeth, yn gynaliadwy ac yn briodol, a byddant yn ceisio lleihau amrywiaeth mewn polisi ledled Cymru. Bydd y Gweinidog am i'r cyngor hwn gadw'r ddysgl yn wastad rhwng diogelwch pobl a staff mewn lleoliadau gofal iechyd a'u llesiant a'u gallu i gael cymorth a gofal gan deulu a ffrindiau.

Ym mis Ionawr 2022, cyhoeddodd y Gweinidog £1.15 miliwn i lansio'r **Rhaglen Cefnogi Diogelwch mewn Gofal Mamolaeth a Newyddenedigol**. Fel rhan o'r Rhaglen hon, mae Llywodraeth Cymru yn ariannu Rheolwr Ymgysylltu â Defnyddwyr Gwasanaethau i edrych ar sut y gall Llywodraeth Cymru ymgysylltu'n well â rhieni a theuluoedd ar lefel genedlaethol ac ar lefel leol. Yn ôl y Gweinidog:

Rwy'n awyddus i sicrhau bod profiadau pob rhiant a theulu, gan gynnwys tadau, yn helpu i lywio polisi yn y dyfodol, yn ogystal â diogelwch ein gwasanaethau mamolaeth, amenedigol, a newyddenedigol, a bod y gwasanaethau hyn yn cael eu gwella drwy sicrhau eu bod yn deg ac yn gynhwysol i bawb.

I gefnogi'r gwaith canfod cychwynnol, mae'r Gweinidog yn cynnig bod y swyddog newydd, pan fydd yn dechrau yn ei swydd, yn cwrdd â'r deisebydd i drafod ei brofiadau a thrafod y newidiadau y byddai am eu gweld yn y dyfodol, o ran cynnwys tadau a phartneriaid ac ymgysylltu â nhw.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn o reidrwydd yn cael eu diweddarau na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1255
Ein cyf/Our ref EM/00500/22

Jack Sargeant AS
Cadeirydd – y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

1 Mawrth 2022

Annwyl Jack,

Diolch ichi am eich e-bost ar 27 Ionawr ynglŷn â Deiseb P-06-1255 Sicrhau bod tadau/partneriaid geni yn cael eu cynnwys ym mhob asesiad a gofal drwy gydol y cyfnod amenedigol.

Rwy'n cydnabod bod y berthynas â'r ddau riant yn hanfodol i les a datblygiad plentyn o'r dechrau'n deg. Mae cefnogi a hybu cyfraniad cadarnhaol gan bob rhiant i fagwraeth plentyn yn ganolog i'n holl bolisiâu ar gyfer plant a'r blynyddoedd cynnar

Yn ystod y pandemig, cafodd cyfyngiadau ar bresenoldeb eu gweithredu mewn lleoliadau gofal iechyd er mwyn sicrhau diogelwch a llesiant y rhieni a oedd yn rhoi genedigaeth, eu babanod, a'r staff a oedd yn eu cynorthwyo, a phawb arall yr oedd angen iddynt fynychu gwasanaethau mamolaeth ar y pryd. Yn anffodus, mae'n bosibl bod y cyfyngiadau hyn wedi lleihau'r amser yr oedd rhai tadau a rhieni'n gallu ei dreulio gyda'u babanod yn ystod y dyddiau cyntaf. Mae'r gallu i ganiatáu presenoldeb partneriaid mewn gwasanaethau mamolaeth wedi bod yn seiliedig ar ddull gweithredu lleol a'r asesiadau risg perthnasol a gynhelir gan bob bwrdd iechyd unigol. Mae llety a chyfleusterau gwasanaethau mamolaeth yn amrywio'n fawr o fwrdd i fwrdd, ac felly roedd yn rhaid i asesiadau risg annibynnol gael eu cynnal yn lleol.

Wrth inni symud i gyfnod newydd yn y pandemig, mae swyddogion yn edrych ar y canllawiau a ddarparwyd i fyrddau iechyd ar gyfer sicrhau y bydd polisiâu ymweld, gan gynnwys presenoldeb tadau a phartneriaid mewn gwasanaethau mamolaeth, yn gynaliadwy ac yn briodol, gan ystyried sut y gellid lleihau'r gwahaniaethau mewn polisi ar draws Cymru. Byddaf yn disgwyl i'r cyngor hwn gydbwyso diogelwch pobl sy'n mynychu ac yn gweithio yn ein lleoliadau gofal iechyd ar yr un llaw, â llesiant teulu a chyfeillion a mynediad at gymorth a gofal.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Eluned.Morgan@llyw.cymru
Correspondence.Eluned.Morgan@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Ym mis Ionawr, cyhoeddais £1.15 miliwn ar gyfer lansio Rhaglen Cefnogi Diogelwch mewn Gofal Mamolaeth a Newyddenedigol. Fel rhan o'r rhaglen hon rydym yn cyllido Rheolwr Ymgysylltu â Defnyddwyr Gwasanaeth a fydd yn ystyried sut y gallwn ymgysylltu'n fwy effeithiol â rhieni a theuluoedd ar lefel genedlaethol ac ar lefel leol. Rwy'n awyddus i sicrhau bod profiadau pob rhiant a theulu, gan gynnwys tadau, yn helpu i lywio polisi yn y dyfodol, yn ogystal â diogelwch ein gwasanaethau mamolaeth, amenedigol, a newyddenedigol, a bod y gwasanaethau hyn yn cael eu gwella drwy sicrhau eu bod yn deg ac yn gynhwysol i bawb.

Er mwyn cefnogi'r gwaith canfod cychwynnol, byddai'n ddefnyddiol iawn pe bai'r swyddog newydd, pan fydd yn dechrau yn ei swydd, yn gallu cyfarfod â'r deisebwr i drafod ei brofiadau a thrafod y newidiadau y byddai am eu gweld yn y dyfodol, o ran cynnwys tadau a phartneriaid ac ymgysylltu â nhw. Os ydych yn teimlo y byddai hon yn ffordd dda ymlaen, byddwn yn ddiolchgar pe gallech ofyn i'r deisebwr a fyddai'n fodlon rhannu ei fanylion cyswilt â'm swyddfa. Neu fel arall, mae croeso iddo gysylltu'n uniongyrchol â Karen Jewell, y Swyddog Nyrsio ar gyfer Mamolaeth a'r Blynyddoedd Cynnar (Karen.jewell@gov.wales) i drefnu cyfarfod.

Diolch ichi am dynnu fy sylw at y mater pwysig hwn.

Yn gywir,

Eluned Morgan AS/MS

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

P-06-1255 Ensure fathers/birth partners are involved in all assessments & care throughout the perinatal period, Correspondence – Petitioner to Committee, 14.03.22

Dear committee - Thank you for bringing this to attention. The biggest killer in men under 45 is suicide in the UK. The highest risk up to 47 times is during the perinatal period in father's.

Since Covid we have seen higher rates of antenatal anxiety and depression in father's which may have a impact on the mother's mental health and the devolpment of the child.

By supporting father's better may lower adverse childhood experiences (ACES) when father's are depressed the research shows they are less likely to play, read and dance with their children.

Covid has seen father's outside car parks for days leaving uncertainty and mother's willing their partners at scans. If we invest in father's mental health it will have far better outcomes for the whole family and the devolpment of the child.

Father's who suffer Postnatal Depression and PTSD after witnessing a traumatic birth has linked with depression in teenage daughters (2019) It looks different as father's surpress their feeling and use negative coping skills and avoid situations etc.

Canada has done a report that 1 in 4 father's suffer anxiety and depression maybe due to COVID-19 or due to men opening up about their feeling better. Like mums father's struggles to bond and all the thoughts and feeling mum has with PND of course dad's can too.

I would like to see better support and debrief for father's and better understanding if anything like COVID-19 happens again. Better pathways

P-06-1256 Cynnal refferendwm ar Gymru yn dod yn Genedl Noddfa

Y Pwyllgor Deisebau | 21 Mawrth 2022
Petitions Committee | 21 March 2022

Cyfeirnod: SR22/2236-2

Rhif y ddeiseb: P-06-1256

Teitl y ddeiseb: Cynnal refferendwm ar Gymru yn dod yn Genedl Noddfa

Testun y ddeiseb: Gyda'r digwyddiadau diweddar yn Affganistan a Mark Drakeford yn ein hatgoffa ni i gyd fod Llywodraeth Cymru am i Gymru fod yn Genedl Noddfa, rydym wir o'r farn y dylai hwn fod yn benderfyniad sy'n cael ei wneud gan bobl Cymru. Rydym yn teimlo, gan mai pobl Cymru fydd yn ariannu hyn yn rhannol trwy drethi, mae gennym hawl i benderfynu ai dyma'r penderfyniad iawn i Gymru. Dylid cynnal refferendwm ar Gymru yn dod yn Genedl Noddfa.

Yn ddiweddar, [dywedodd Mark Drakeford](#) ar Twitter "Rydym am i Gymru ddod yn Genedl Noddfa a byddwn yn gwneud popeth yn ein gallu i gefnogi pobl sy'n gadael Affganistan".

Mae llawer o sylwadau wedi'u gwneud am sut nad oes gan Gymru'r cyfleusterau na'r seilwaith ariannol i dderbyn pobl o bob cwr o'r byd a rhoi cartref iddynt. Fel y soniwyd, mae gennym ein problemau digartrefedd, cyffuriau/alcohol ac argyfwng iechyd meddwl ein hunain, ac ar ben hynny, mae'r economi'n chwalu oherwydd Covid. Mae'n deg dweud na allwn gefnogi mwy o bobl tra bod gennym ein problemau ein hunain i'r fath raddau. Am y rhesymau hyn, rydym yn galw am gynnal refferendwm ar Gymru yn dod yn Genedl Noddfa. Ni ddylai'r penderfyniad hwn erioed fod

wedi cael ei wneud heb unrhyw bleidlais gan y cyhoedd. Ni etholwyd unrhyw un ar faniffesto nac addewid i wneud hyn.

1. Cefndir

1.1. Cyfrifoldebau rhyngwladol

Mae gan y DU gyfrifoldebau cyfreithiol rhyngwladol i ddiogelu ffoaduriaid. Ochr yn ochr â 148 o wledydd eraill, mae'r DU yn rhan o Confensiwn Ffoaduriaid 1951, sef cytundeb byd-eang a oruchwylir gan y Cenhedloedd Unedig. Prif egwyddor y Confensiwn Ffoaduriaid yw '*non-refoulement*', sef na ddylai ffoaduriaid orfod dychwelyd i wlad lle mae bygythiad difrifol i'w bywydau neu eu rhyddid.

Mae'r DU hefyd yn rhan o gytuniadau eraill sy'n diogelu ffoaduriaid, fel y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol.

O dan y setliad datganoli, mae'n ofynnol i Lywodraeth Cymru gydymffurfio â'r rhwymedigaethau hyn. Yn 2019, dywedodd Llywodraeth Cymru mai Cymru fyddai 'Cenedl Noddfa' gyntaf y byd. Mae'r cynllun yn esbonio sut y bydd yn sicrhau bod Cymru yn cyflawni ei rhwymedigaethau rhyngwladol a chafodd ei gymeradwyo gan y Cenhedloedd Unedig.

1.2. Diffiniadau

Mae Llywodraeth y DU wedi ymrwymo i adsefydlu 20,000 o ffoaduriaid Affganistan yn y DU. Mae Confensiwn Ffoaduriaid 1951 yn disgrifio ffoadur fel a ganlyn:

person sydd y tu allan i'w wlad ei genedligrwydd/chenedligrwydd neu breswylfa arferol; mae ganddo/ganddi ofn ar sail dda o erledigaeth oherwydd ei hil, crefydd, cenedligrwydd, aelodaeth o grŵp cymdeithasol penodol neu farn wleidyddol; ac yn methu neu'n anfodlon manteisio ar amddiffyniad y wlad honno, neu ddychwelyd yno, oherwydd ei bod/fod yn ofni erledigaeth.

Mae hyn yn wahanol i'r diffiniad o geisiwr lloches. Mae ffoaduriaid eraill o Affganistan yn debygol o gyrraedd y DU o'u gwirfodd a hawlio lloches. Dyma'r diffiniad o geisiwr lloches:

person sydd wedi croesi ffin ryngwladol i chwilio am amddiffyniad, ond nad oes penderfyniad wedi cael ei wneud ynghylch ei gais/chais am statws ffoadur, hyd yn hyn. Mae ceisiwr lloches, felly, yn rhywun sydd wedi cyrraedd gwlad ac wedi gofyn am loches. Hyd nes ceir penderfyniad ynghylch a ydyw'n ffoadur ai peidio, caiff ei alw'n geisiwr lloches.

Yn y DU, nid oes gan geiswyr lloches yr un hawliau â ffoaduriaid neu ddinasyddion Prydeinig. Er enghraifft, ni chaniateir i bobl sy'n ceisio lloches weithio na hawlio budd-daliadau.

1.3. Cefnogaeth Llywodraeth y DU i geiswyr lloches

Mae Llywodraeth y DU yn darparu tai a chefnogaeth ariannol i geiswyr lloches a hefyd yn caniatáu iddynt ddefnyddio gwasanaethau os ydynt yn bodloni'r gofnion cymhwysedd (sef eu bod yn ddigartref neu nid oes ganddynt arian i brynu bwyd). Os caiff cais am loches ei wrthod, gall person fod yn gymwys i gael cymorth tymor byr o dan adran 4(2) o Ddeddf Mewnfudo a Lloches 1999.

Darperir llety i geiswyr lloches ond ni chânt ddewis ble yn y DU y byddant yn byw. Bydd ceiswyr lloches sy'n cael cymorth yn cael eu rhoi mewn llety dros dro a reolir gan ddarparwyr ar ran y Swyddfa Gartref.

Mae'r DU yn gweithredu tri chynllun adsefydlu: Cynllun Adsefydlu'r DU (UKRS), Cynllun Nawdd Cymunedol, a Chynllun Adsefydlu Mandadol. Mae llwybrau eraill yn cynnwys aduniad teuluol.

Ym mis Medi 2021, cyhoeddodd Llywodraeth y DU ddau gynllun adsefydlu i'r rhai sy'n ffoi o Affganistan.

- Polisi Adleoli a Chynorthwyo Affganiaid. Mae ARAP, neu'r 'Ymgyrch Croeso Cynnes', yn berthnasol i Affganiaid sydd wedi gweithio'n agos gyda byddin Prydain a Llywodraeth y DU yn Afghanistan.
- Mae Cynllun Adsefydlu Dinasyddion Affganistan yn berthnasol i ddinasyddion Afghanistan yr ystyrir eu bod yn wynebu'r perygl mwyaf o

ran colli eu hawliau dynol a chael eu trin gan y Taliban mewn modd sy'n eu dad-ddyneiddio, gan gynnwys merched o bob oed.

Ar hyn o bryd, mae Llywodraeth y DU yn ymateb i'r argyfwng dyngarol yn Wcráin ac mae wedi cyhoeddi Llwybr nawdd dyngarol: Mae Aelodau o'r Senedd o bob plaid wleidyddol wedi datgan cefnogaeth gref i gynnig noddfa yng Nghymru i'r rhai sy'n ffoi o Wcráin.

1.4. Y Bil Cenedligrwydd a Ffiniau

Cyflwynodd Llywodraeth y DU y Bil Cenedligrwydd a Ffiniau yn Nhŷ'r Cyffredin ym mis Gorffennaf 2021. Mae gan y Bil dri amcan:

- Cynnig system decach i sicrhau bod y rhai y mae angen lloches arnynt yn cael eu diogelu a'u cynorthwyo'n well;
- Atal pobl rhag dod i mewn i'r DU yn anghyfreithlon, gan gael gwared ar y model busnes sy'n creu rhwydweithiau smyglo pobl ac amddiffyn bywydau'r rhai y mae'r model hwn yn eu peryglu;
- Ei gwneud yn haws symud pobl o'r DU os nad oes ganddynt hawl i fod yn y wlad.

Mae'r Bil wedi'i beirniadu gan lawer. Mae Asiantaeth Ffoaduriaid y Cenhedloedd Unedig (UNHCR) yn rhybuddio bod y Bil yn tanseilio Confensiwn Ffoaduriaid 1951, y cytundeb sydd wedi amddiffyn ffoaduriaid ers degawdau ac y mae'r DU wedi'i lofnodi.

Pleidleisiodd Tŷ'r Arglwyddi yn erbyn nifer o gymalau, gan gynnwys Cymal 11 a fyddai wedi creu system dwy haen yn seiliedig ar y llwybr mynediad i'r DU. Cynhelir trydydd darlleniad o'r Bil cyn y bydd yn dychwelyd i Dŷ'r Cyffredin.

Mae'r Senedd wedi gwrthod rhoi ei chydysniad i'r 'Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol' ar y Mesur Cenedligrwydd a Ffiniau a gafodd ei drafod yn y Cyfarfod Llawn ar 15 Chwefror 2022.

2. Camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru

Mae mewnfudo yn fater a gadwyd yn ôl ac felly ychydig iawn o ddylanwad sydd gan Lywodraeth Cymru yn y broses o ddatblygu polisiau a gwneud

penderfyniadau ar lefel y DU. Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru yn gyfrifol am amrywiaeth eang o bolisiâu sy'n helpu ymfudwyr i integreiddio gan gynnwys iechyd a gofal cymdeithasol, tai, addysg, cyflogaeth ac mae'n gyfrifol am reoli effeithiau ymfudo a sicrhau bod cymunedau'n gydlynol.

Yn 2019, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru mai Cymru fyddai 'Cenedl Noddfa' gyntaf y byd, a hynny fel ymateb i ymchwiliad gan Bwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau y Bumed Senedd yn 2017.

Mae asesiad effaith a gynhaliodd Llywodraeth Cymru yn crynhoi sut y mae'r polisi: yn ceisio dymchwel rhwystrau i geiswyr lloches ddefnyddio gwasanaethau, gwella cymorth cyflogadwyedd i ffoaduriaid, gwella integreiddio a gwybodaeth am hawliau i ffoaduriaid a cheiswyr lloches a lliniaru amddifadedd, salwch meddwl a digartrefedd.

At hynny, roedd y cynllun yn gyfle i Lywodraeth Cymru roi ei safbwynt ar drefniadau datganoli, o gofio bod lloches a mewnfudo'n faterion a gadwyd yn ôl gan Lywodraeth y DU:

Llywodraeth y DU, yn hytrach na Llywodraeth Cymru, sy'n gyfrifol am loches a mewnfudo. O ganlyniad, ni allwn reoli rhai o'r dylanwadau allweddol ar gyfer atal canlyniadau niweidiol, fel gwneud penderfyniadau prydlon a da ynghylch achosion lloches, sicrhau llety o ansawdd da a chynnig cymorth cyfreithiol.

Fodd bynnag, er mwyn sicrhau bod ffoaduriaid a cheiswyr lloches yn integreiddio'n llwyddiannus, bydd rhaid cael ymdrech gytûn ar ran Llywodraeth Cymru, gwasanaethau cymdeithasol Cymru a chymunedau Cymru.

Mewn gohebiaeth â'r Pwyllgor Deisebau ar 11 Chwefror 2022, esboniodd y Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol fod Cynllun Cenedl Noddfa wedi'i ddatblygu drwy "ymgyngoriad agored dros gyfnod o dri mis." pan glywyd gan bobl a oedd yn ceisio noddfa, gwasanaethau cyhoeddus ac roedd hefyd yn agored i'r cyhoedd. Cyfeiriodd y Gweinidog at y crynodeb o'r ymatebion a dywedodd eu bod dangos cefnogaeth sylweddol i'r cynigion drafft ar gyfer creu Cenedl Noddfa.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Ein cyf/Our ref JH-/00116/22

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN
Government.Committee.Business@llyw.cymru

11 Chwefror 2022

Annwyl Jack

Diolch am eich llythyr diweddar ar ran y Pwyllgor Deisebau yn ceisio sylwadau mewn perthynas â Deiseb P-06-1256. Mae'r ddeiseb hon yn gofyn inni ystyried y cais i gynnal refferendwm ar bolisi Cenedl Noddfa Llywodraeth Cymru, gan gyfeirio yn benodol at y costau sy'n gysylltiedig ag adsefydlu pobl sydd wedi cael eu symud o Affganistan.

Mae cydraddoldeb a hawliau dynol yn ganolog i waith Llywodraeth Cymru a'n gweledigaeth i Gymru. Maent hefyd wrth wraidd ein hunaniaeth genedlaethol. Nid awydd i gau llygad ar yr hyn sy'n digwydd sy'n diffinio cadernid y Cymry yn fy marn i, ond trugaredd â gwreiddiau dwfn yn ein hunaniaeth. Mae'r argyfwng a welsom yn Affganistan ar ddiwedd 2021, sy'n parhau hyd heddiw, yn dangos y ffordd y mae'r trugaredd a'r caredigrwydd hwn yn parhau yng nghalonau'r Cymry.

Datblygwyd cynllun Cenedl Noddfa drwy ymgynghoriad agored dros gyfnod o dri mis a ddechreuodd ar 22 Mawrth 2018 ac a ddaeth i ben ar 24 Mehefin 2018. Gwnaethom gwrdd â gwasanaethau cyhoeddus a phobl a oedd yn chwilio am noddfa ledled Cymru a gwrando arnynt, cyn ac yn ystod yr ymgynghoriad. Roedd modd i'r cyhoedd gynnig sylwadau drwy'r ymgynghoriad hefyd. Mae copi o grynoded o'r ymatebion i'r ymgynghoriad i'w weld [yma](#). Fel y mae'r adroddiad yn ei adrodd yn glir, "Yn gyffredinol, mae'r ymatebion i'r ymgynghoriad yn dangos cefnogaeth sylweddol i'r cynigion yn y fersiwn ddrafft o'r Cynllun."

Dylwn hefyd nodi bod y ddeiseb hon yn debyg iawn i ddeiseb P-06-1174 a ddaeth gerbron eich Pwyllgor ym mis Gorffennaf 2021. Yn ystod cyfarfod y Pwyllgor a gynhaliwyd ar 13 Medi 2021, dwedodd Joel James AS, sy'n aelod o'r Pwyllgor, ei fod yn gwybod bod maniffesto'r Ceidwadwyr wedi cynnwys y syniad o greu cenedl noddfa yn flaenorol, a'i fod yn tybied bod maniffesto'r Blaid Lafur wedi cynnwys y syniad hwnnw hefyd. Dywedodd fod etholiad wedi cael ei gynnal yn ddiweddar, ac y dylai hynny rhoi pen ar y drafodaeth

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Jane.Hutt@llyw.cymru
Correspondence.Jane.Hutt@gov.wales

Rydym yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 64
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

ynghylch cynnig barn am y mater, ni waeth a yw pobl yn cefnogi canlyniad yr etholiad neu a ydynt yn fodlon arno. Ychwanegodd ei bod yn debyg y byddent yn cytuno yn y pen draw nad oes unrhyw gamau pellach i'w cymryd, ac y dylid cau'r ddeiseb mewn gwirionedd. Aeth ymlaen i ddweud bod trafodaethau helaeth eisoes wedi cael eu cynnal ar y mater hwn, yn Siambr y Senedd hyd yn oed.

Nod cynllun Cenedl Noddfa yw sicrhau bod pobl sy'n ceisio noddfa yn gallu ailsefydlu eu bywydau yma. Mae'n ymwneud â sicrhau bod modd iddynt fod yn rhan o'u cymunedau a chael cyfle i ddefnyddio eu sgiliau a'u profiadau cymaint â phosibl. Mae ymrwymiad y Llywodraeth hon i'r cynllun Cenedl Noddfa a'r bobl y mae'n ceisio eu cefnogi, gan gynnwys pobl o Affganistan, yn parhau i fod yn gadarn.

A handwritten signature in black ink that reads "Jane Hutt". The signature is written in a cursive style with a long horizontal line above the first few letters.

Jane Hutt AS/MS

Y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol
Minister for Social Justice

Lleihau'r dreth gyngor ar gyfer ystadau preifat

Y Pwyllgor Deisebau | 21 Mawrth 2022
Petitions Committee | 21 March 2022

Cyfeirnod: SR22/2236-3

Rhif y ddeiseb: P-06-1257

Teitl y ddeiseb: Lleihau'r dreth gyngor ar gyfer ystadau preifat

Testun y ddeiseb:

Dylai fod yn ofynnol i gynghorau leihau'r dreth gyngor ar gyfer eiddo sy'n rhan o ystadau "preifat", gan fod yr holl gostau cynnal a chadw ar gyfer yr ardaloedd cymunedol yn cael eu talu gan berchnogion yr eiddo, a all fod yn lesddeiliaid neu'n rhydd-ddeiliaid.

Nid yw'r cynghorau lleol yn derbyn cyfrifoldeb am gostau cynnal a chadw mewn ardaloedd cymunedol ar ystadau tai newydd. Mae hyn yn arwain datblygwr i benodi cwmnïau rheoli i'w wneud am gost na chaiff y rhydd-ddeiliaid ei thrafod na'i herio. Felly, mae'r gost o gynnal yr ardaloedd cymunedol hyn ar ystadau tai newydd yn cael ei hysgwyddo fwyfwy gan berchnogion tai. Fodd bynnag, nid yw'r perchnogion tai hyn yn cael unrhyw ostyngiad cyfatebol ym miliau'r dreth gyngor.

1. Cefndir

Lle nad yw'r awdurdod lleol wedi mabwysiadu ardaloedd cyffredin ar gyfer ystadau tai – er enghraifft, ffyrdd, mannau agored a chyfleusterau chwarae – ceir rhoi trefniadau preifat ar waith i sicrhau eu bod yn cael eu cynnal. Pan fydd hyn yn digwydd, bydd fel arfer yn arwain at godi tâl ar breswylwyr gan gwmni rheoli neu asiant, i dalu am gynnal a chadw'r ardaloedd hynny.

Bydd lesddeiliaid yn talu'r ffioedd hyn trwy eu taliad gwasanaeth, a bydd rhydd-ddeiliaid yn ddarostyngedig i dâl rhent ystâd. Gall tenantiaid dalu'r costau hyn trwy eu rhent neu daliad gwasanaeth.

2. Camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru

Mae'r Rhaglen Lywodraethu yn cynnwys ymrwymiad i "sicrhau bod taliadau ystâd am fannau agored cyhoeddus a chyfleusterau cyhoeddus yn cael eu talu mewn ffordd sy'n deg."

Bu Llywodraeth Cymru'n ymgynghori ynghylch taliadau rheoli ystadau yn 2020. Cyhoeddwyd crynodeb o'r ymatebion i'r ymgynghoriad ar 30 Tachwedd 2020, ynghyd â datganiad ysgrifenedig i'r Senedd gan y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol ar y pryd. O ran y camau nesaf i Lywodraeth Cymru, mae crynodeb yr ymgynghoriad yn nodi fel a ganlyn:

Mae'n amlwg o'r dystiolaeth a ddarparwyd nad yw taliadau ystadau yn gweithio'n effeithiol i bawb o dan y trefniadau presennol. Felly, bydd y Gweinidog yn defnyddio'r dystiolaeth a gasglwyd i ystyried y meysydd lle mae angen newidiadau a'r opsiynau posibl a all fod ar gael er mwyn rhoi'r newidiadau hynny ar waith.

Megis dechrau proses o newid yw'r cam hwn, a chaiff unrhyw newidiadau a gynigir neu a ystyrir eu datblygu ar y cyd â'r diwydiant. Byddai unrhyw newidiadau hefyd yn destun ymgynghoriad ffurfiol arall a phroses o ymgysylltu â rhanddeiliaid, gan gynnig cyfle arall i roi adborth.

Mae'r Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol wedi ysgrifennu at y Cadeirydd yn cynnig sylwadau ar y ddeiseb hon. Mae'r Gweinidog yn nodi nad yw'r dreth gyngor yn uniongyrchol gysylltiedig â derbyn gwasanaethau penodol, ond yn hytrach mae'n darparu cyllid cyffredinol ar gyfer amrywiaeth o wasanaethau cyhoeddus.

Mae'r Gweinidog hefyd yn nodi yn ei llythyr bod gwaith ar y gweill i gyflawni nifer o gamau i fynd i'r afael ag achosion a symptomau ffioedd ystadau sy'n cael eu gosod ar ddeiliaid tai, a dywed fod hyn yn cynnwys deddfu i alluogi rhydd-ddeiliaid i herio rhesymoldeb ffioedd ystadau (ar yr un sail ag y gall lesddeiliaid ei wneud ar hyn o bryd), ynghyd â rheoleiddio cwmnïau rheoli eiddo preswyl.

3. Camau gweithredu Senedd Cymru

Codwyd mater o ran taliadau ystâd ar sawl achlysur yn y Senedd.

Ar 14 Mawrth 2018, bu'r Senedd yn trafod Cynnig Deddfwriaethol yr Aelodau ar Gwmnïau Rheoli Ystadau. Roedd y cynnig – gan Hefin David AS – yn un am Fil ar gyfer rheoleiddio cwmnïau rheoli ystadau. Roedd y Bil arfaethedig i gynnwys, ymhlith pethau eraill, rhoi hawliau cyfatebol i rydd-ddeiliaid â'r rheini sydd gan lesddeiliaid, i herio rhesymoldeb taliadau. Wrth ymateb i'r ddadl, ymrwymodd y Gweinidog Tai ac Adfywio ar y pryd, Rebecca Evans, i sefydlu'r grŵp gorchwyl a gorffen i archwilio'r mater hwn, ymhlith eraill. Sefydlwyd y grŵp hwnnw ac yn dilyn hynny, cyhoeddodd ei adroddiad ym mis Gorffennaf 2019.

Yn dilyn etholiad 2021, ar 15 Mehefin 2021, codwyd y mater ynghylch taliadau ystâd eto yn y Senedd gan Hefin David AS. Gofynnodd am ddatganiad gan y Gweinidog Newid Hinsawdd ar y mater. Wrth ymateb ar ran y Llywodraeth, dywedodd Lesley Griffiths AS “...mae'r Gweinidog Newid Hinsawdd yn ystyried yr holl opsiynau sydd ar gael cyn gwneud unrhyw benderfyniadau eraill.”

Ym mis Tachwedd 2021, ystyriodd y Pwyllgor Deisebau ddeiseb yn galw ar Lywodraeth Cymru i ddeddfu i roi i rydd-ddeiliaid mewn eiddo sydd newydd ei adeiladu yr hawl i reoli eu hystâd eu hunain. Ar ôl cael gohebiaeth gan y Gweinidog Newid Hinsawdd yn trafod pryderon y deisebydd, cytunodd y Pwyllgor i gau'r ddeiseb. Roedd y Gweinidog wedi nodi yn y llythyr hwnnw fod Llywodraeth Cymru yn ystyried nifer o gamau deddfwriaethol ac anneddfwriaethol a'i bod hefyd yn cydweithredu â Llywodraeth y DU ar y mater.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref: P-06-1257

Ein cyf/Our ref: RE-00051-22

Jack Sargeant AS
Cadeirydd – y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Cardiff
Caerdydd
CF99 1SN
Government.Committee.Business@llyw.cymru

8 Chwefror 2022

Annwyl Jack

Diolch ichi am eich llythyr ynglŷn â Deiseb P-06-1257, Lleihau'r dreth gyngor ar gyfer eiddo ar ystadau preifat.

Y Gweinidog Newid Hinsawdd sy'n arwain ar gyflawni ein hymrwymiad yn y Rhaglen Lywodraethu i 'sicrhau bod taliadau ystad am fannau agored cyhoeddus a chyfleusterau cyhoeddus yn cael eu talu mewn ffordd sy'n deg'. Mae nifer o gamau'n cael eu cymryd i roi sylw i achosion a symptomau'r taliadau ystad sy'n cael ei godi ar ddeiliaid tai, gan gynnwys:

- Deddfwriaeth i greu systemau cyson ar gyfer cydsynio, mabwysiadu a thalu, sy'n cael eu gweithredu gan awdurdodau lleol;
- Deddfwriaeth i roi sylw i fethiant awdurdodau lleol i fabwysiadu cynlluniau draenio sy'n bodoli eisoes a chynlluniau newydd;
- Deddfu i alluogi rhydd-ddeiliaid i herio rhesymoldeb taliadau ystad (ar yr un sail ag y mae lesddeiliaid yn gallu gwneud hynny ar hyn o bryd);
- Rheoleiddio cwmnïau rheoli eiddo preswyl.

Nid yw'r dreth gyngor yn ffi wasanaethau ond yn hytrach yn dreth leol sy'n cyfrannu at y cyllid cyffredinol ar gyfer amrywiaeth eang o wasanaethau lleol. Nid yw'n gysylltiedig yn uniongyrchol â chael gwasanaethau penodol. Mae'r cyllid cyffredinol hwn yn talu am amrywiaeth eang o wasanaethau lleol, gan gynnwys addysg, gwasanaethau cymdeithasol, tai, trafndiaeth, casglu gwastraff ac ailgylchu, gwasanaethau amgylcheddol a darparu gwasanaethau hamdden – gwasanaethau y mae'r holl drethdalwyr lleol yn elwa arnynt. Mae aelwydydd unigol yn amrywio'n fawr o ran eu defnydd o wasanaethau penodol, gan ddbynnu ar lawer o ffactorau, gan gynnwys daearyddiaeth ac amgylchiadau'r aelwyd ei hun.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Correspondence.Rebecca.Evans@gov.wales
Gohebiaeth.Rebecca.Evans@llyw.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. **Tudalen y pecyn 69** Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae amwynderau ar ddatblygiadau ystadau preifat yn cael eu darparu fel gwasanaethau penodol o dan drefniadau ar wahân.

Dylai unrhyw aelwyd sy'n cael anawsterau i dalu ei bil treth gyngor gysylltu â'i hawdurdod lleol er mwyn gweld a yw'n gymwys i gael disgownt neu ostyngiad. Yn ogystal â'r amrywiaeth o gynlluniau gorfodol sydd ar waith, mae gan awdurdodau lleol bwerau disgresiwn i leihau biliau treth gyngor ar gyfer aelwydydd neu eiddo penodol.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink that reads "Rebecca Evans." The signature is written in a cursive, flowing style.

Rebecca Evans AS/MS

Y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol
Minister for Finance and Local Government

**P-06-1257 Reduced Council Tax for private estate properties, Correspondence –
Petitioner to Committee, 11.03.22**

Firstly, I welcome the work being carried out by the Welsh government to address the **unreasonable & unregulated** charges put upon residents of managed estates.

However it was on 6th February 2020, that the Minister for Housing and Local Government launched a Call for Evidence into the practice of estate charges. When are we likely to see some progress and actions to this report?

Also do Welsh Local Authorities have or need the power to create their own maintenance company?

South Somerset CC set up their own maintenance company to manage public open space on private estates. They didn't adopt but took control and charged home owners a reasonable amount but no reduction in Council Tax.

Gwahardd bagiau baw cŵn nad ydynt yn fiogdiraddiadwy

Y Pwyllgor Deisebau | 21 Mawrth 2022
Petitions Committee | 21 March 2022

Cyfeirnod: SR22/2236-5

Rhif y ddeiseb: P-06-1259

Teitl y ddeiseb: Gwahardd bagiau baw cŵn nad ydynt yn fiogdiraddiadwy

Geiriad y ddeiseb: Mae bagiau plastig gwastraff cŵn yn para am ganrifoedd, ac maent yn cael effaith negyddol sylweddol ar yr amgylchedd. Hyd yn oed pan fyddant yn torri'n ddarnau llai yn y pen draw, maent yn dal i fodoli fel microplastigau gwenwynig, sy'n peryglu iechyd pobl a bywyd gwyllt.

1. Cefndir

Mae tua naw miliwn o gŵn yn y DU, gyda 26% o gartrefi yn berchen ar o leiaf un ci. Amcangyfrifwyd bod cŵn yn cynhyrchu mwy na 1,000 o dunelli o ysgarthion bob dydd yn y DU ac mae llawer o'r gwastraff hwn yn cael ei ollwng mewn manau cyhoeddus.

Mae amrywiaeth eang o fagiau baw cŵn ar gael i'w prynu – o rai plastig safonol i fagiau bioddiraddadwy. Mae bagiau gwastraff cŵn fel arfer yn cael eu gwaredu mewn biniau gwastraff cyffredinol ("bagiau du"). Mae'n anghyfreithlon i

berchnogion cŵn beidio â glanhau baw eu cŵn mewn man cyhoeddus, a gellir rhoi [hysbysiadau cosb benodedig](#) am ddiffyg cydymffurfio. Mae [esemptiad](#) ar gyfer rhai mathau o dir cyhoeddus yng Nghymru a Lloegr, gan gynnwys: tir a ddefnyddir ar gyfer amaethyddiaeth neu goetiroedd; tir comin gwledig; tir sy'n gorstir, rhostir neu weundir yn bennaf; a phrifyrdd gyda therfyn cyflymder o 50mya neu fwy. Mae rhai awdurdodau lleol yng Nghymru hefyd yn [rhoi dirwyon](#) i berchnogion cŵn sy'n mynd â'u hanifeiliaid anwes am dro heb gario bagiau gwastraff. Mae rhagor o wybodaeth am faw ci ar gael yn [nogfen brifio llyfrgell Tŷ'r Cyffredin](#).

Ym mis Mawrth 2021, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei strategaeth ar gyfer yr economi gylchol, [Mwy nag Ailgyrchu](#), sy'n cynnwys fel un o'i phrif gamau y nod o "roi'r gorau'n raddol i ddefnyddio eitemau untro diangen". Rhwng mis Gorffennaf a mis Hydref 2020 [ymgyngorodd ar gynigion i leihau plastig untro](#). Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys rhestr arfaethedig o naw eitem i'w gwahardd gan gynnwys [cynhyrchion oxo-ddiraddadwy](#) (cynhyrchion plastig sy'n torri i lawr trwy ocsidiad yn ficro-darnau). Mae enghreifftiau yn cynnwys bagiau siopa, ffilmiau tomwellt amaethyddol ac, yn fwyaf diweddar, rhai poteli plastig. Nid yw'r ymgynghoriad yn sôn yn benodol am fapiau baw cŵn, ond oherwydd yr amrywiaeth eang sydd ar gael i'w prynu mae'n debygol y byddai rhai yn dod o dan y categori hwn. Fodd bynnag, mae [Deddf Marchnad Fewnol y DU 2020](#) wedi creu [ansicrwydd ynghylch pa mor ymarferol fyddai gwahardd plastig untro](#), oherwydd y byddai dal modd gwerthu unrhyw blastig untro a waharddwyd yng Nghymru pe bai'n cael ei fewnforio neu ei ganiatáu yng ngweddill y DU.

Mae Cadwch Cymru'n Daclus wedi cyhoeddi dau adroddiad ar faw cŵn: [Tacllo Baw Cŵn](#) a [Gorfodi Gollwng Sbwriel a Baw Cŵn](#). Mae'r cyntaf yn cyfeirio at waith Canolfan Newid Ymddygiad Cymru, Prifysgol Bangor a rhanddeiliaid, a ddaeth i'r casgliad nad yw llawer o bobl yn sylweddoli y gallant roi bagiau baw cŵn mewn biniau stryd, gan greu rhwystr rhag ymddwyn yn gyfrifol. Nid yw'r naill adroddiad na'r llall yn trafod bagiau gwastraff nad ydynt yn fiogdiraddadwy.

2. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

Mae'r llythyr gan y Gweinidog Newid yn yr Hinsawdd, Julie James, yn amlinellu nifer o heriau sy'n gysylltiedig â gwahardd bagiau gwastraff cŵn nad ydynt yn fiogdiraddadwy, gan gynnwys:

- Amrywiad yn y deunyddiau a ddefnyddir ar gyfer gwneud bagiau “ecogyfeillgar”. Dywed fod “bagiau compostadwy” wedi’u gwneud o ddeunyddiau naturiol sy’n aml yn gofyn am amodau penodol o wres a thymheredd er mwyn pydru, nad ydynt i’w cael yn yr amgylchedd naturiol;
- Canlyniad anfwriadol posibl pobl yn peidio â chael gwared ar eu bagiau’n briodol gan eu bod yn credu y byddant yn torri i lawr yn gyflym ac yn ddiogel.

Mae’r Gweinidog yn credu mai’r ffordd fwyaf effeithiol o fynd i’r afael â’r mater yw sicrhau bod perchnogion cŵn yn casglu baw cŵn ac yn cael gwared arno’n briodol mewn biniau. Mae’n amlinellu bod Llywodraeth Cymru yn gweithio gydag Awdurdodau Lleol a Cadwch Gymru’n Daclus, gan gynnwys ariannu’r rhaglen Caru Cymru, sy’n ymgyrch benodol sy’n canolbwyntio ar faw cŵn.

3. Camau gweithredu Senedd Cymru

Nid yw mater bagiau gwastraff cŵn biogdiraddadwy wedi cael ei ystyried yn y Senedd.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw’r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrydd na’u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Julie James AS/MS
Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Minister for Climate Change

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref P-06-1259
Ein cyf/Our ref JJ/00236/22

Jack Sargeant AS
Cadeirydd – Y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

18 Chwefror 2022

Annwyl Jack Sargeant AS

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 27 Ionawr ynglŷn â'r ddeiseb i wahardd defnyddio bagiau baw cŵn nad ydynt yn fiogdiraddadwy.

Mae gennyf gydymdeimlad â'r pryderon a godwyd yn y ddeiseb hon, ac rwy'n siomedig yn aml o weld bagiau gwastraff cŵn sydd wedi cael eu gwasgaru ar draws cefn gwlad gan berchnogion cŵn anghyfrifol. Er ei bod yn ymddangos bod gwahardd bagiau nad ydynt yn fiogdiraddadwy yn ateb posibl, mae heriau'n gysylltiedig â hynny hefyd. Er enghraifft, mae'r deunyddiau a ddefnyddir i wneud bagiau gwastraff cŵn, hyd yn oed y rhai "ecogyfeillgar", yn amrywio'n fawr. Yn aml, mae angen amodau penodol o ran gwres a thymheredd, nad ydynt yn digwydd yn yr amgylchedd naturiol, cyn y bydd bagiau o ddeunyddiau naturiol y gellir eu compostio yn pydru. Mae'n bosibl hefyd mai un o ganlyniadau anfwriadol bagiau o'r fath yw na fyddai pobl yn cael gwared ar eu bagiau mewn ffordd briodol oherwydd eu bod yn credu y byddant yn dadelfennu'n gyflym ac yn ddiogel. Mae'n debygol, fodd bynnag, y byddant yn parhau yn yr amgylchedd am amser hir.

Rwyf o'r farn mai'r ffordd fwyaf effeithiol o fynd i'r afael â'r mater hwn yw sicrhau bod perchnogion cŵn yn codi gwastraff cŵn ac yn cael gwared arno'n briodol mewn bin. Er mwyn helpu yn hyn o beth, mae Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio gyda'r awdurdodau lleol a sefydliadau fel Cadwch Gymru'n Daclus. Yn rhan o'r gwaith hwnnw, darparwyd cyllid yn ddiweddar ar gyfer rhaglen *Caru Cymru*, sydd â'r nod o godi ymwybyddiaeth a newid ymddygiad mewn perthynas â nifer o faterion sy'n gysylltiedig ag ansawdd yr amgylchedd lleol. Mae hynny'n cynnwys ymgyrch benodol sy'n hoelio sylw ar faw cŵn, a gweithio gyda'r awdurdodau lleol i dreialu atebion gwahanol er mwyn helpu i fynd i'r afael â'r broblem. Rwyf wedi atodi dolen i'w tudalen ymgyrchu isod er mwyn ichi fedru cyfeirio ati:

[Cadwch Gymru'n Daclus – Gadewch Olion Pawennau'n Unig](#)

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 76
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Hefyd, gwnaethom ymgynghori y llynedd ar fersiwn ddrafft o'n *Cynllun Atal Sbwriel a Thipio Anghyfreithlon* a ysgrifennwyd ar y cyd ag amrywiaeth o randdeiliaid, gan gynnwys cynghorau, busnesau ac elusennau amgylcheddol. Bydd amryfal gamau gweithredu yn y cynllun a fydd yn canolbwyntio ar bethau fel lleihau faint o wastraff yr ydym yn ei greu, codi ymwybyddiaeth, a gwella gweithgarwch gorfodi.

Gobeithio y bydd y wybodaeth hon o gymorth ichi.

Yn gywir,

Julie James AS/MS

Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Minister for Climate Change

Eich cyf/Your ref P-06-1260
Ein cyf/Our ref EM/00628/22

Jack Sargeant AS
Cadeirydd - Y Pwyllgor Deisebau

Government.Committee.Business@gov.wales

23 Chwefror 2022

Annwyl Jack,

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 2 Chwefror ynglŷn â “Deiseb P-06-1260 – Dylid dileu’r angen am basys covid ar gyfer pob digwyddiad a gweithgaredd” a anfonwyd ataf fel y Gweinidog sydd â’r cyfrifoldeb arweiniol dros y maes polisi hwn.

Mae Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 5) (Cymru) 2020 yn ei gwneud yn ofynnol i gynnal adolygiad o’r mesurau coronafeirws bob tair wythnos. Cafodd yr adolygiad tair wythnos diweddaraf ei gwblhau ar 10 Chwefror.

Mae’r coronafeirws yn parhau i ledaenu yng Nghymru – ac yn y DU. Yn sgil ein hadolygiad diweddaraf, bydd Cymru yn aros ar lefel rhybudd sero, ond gallwn ddechrau llacio rhai o’r cyfyngiadau sydd ar waith yn ofalus ac yn raddol, gan nad yw’r rhain bellach yn gymesur â lefel y risg yr ydym yn ei hwynebu.

Felly, rydym yn bwriadu dechrau codi’r cyfyngiadau, gan ddechrau gyda’r Pàs COVID domestig, yn ystod y tair wythnos nesaf, gan ddibynnu ar y sefyllfa o ran iechyd y cyhoedd.

O 18 Chwefror ymlaen, ni fydd lleoliadau, a oedd gynt yn gorfod cadw at y rheoliadau Pàs COVID domestig – digwyddiadau mawr dan do ac awyr agored, clybiau nos, sinemâu, theatrau a neuaddau cyngerdd – yn gorfod cyfyngu ar fynediad drwy roi mynediad i unigolion sydd wedi’u brechu neu unigolion sydd wedi cael prawf negatif yn unig (neu unigolion sydd wedi’u heithrio ar sail feddygol). Bydd y canllawiau yn nodi y caiff lleoliadau ddewis defnyddio’r Pàs COVID domestig ar sail wirfoddol fel rhan o’u hasesiad risg a mesurau rhesymol.

Bydd y Pàs COVID rhyngwladol yn parhau i fod yn allweddol i drefniadau ar gyfer teithio rhyngwladol diogelach. Bydd angen i deithwyr wirio’r rheolau ar gyfer cael mynediad i’r gwledydd perthnasol, gan gynnwys unrhyw ofynion gwahanol ar gyfer plant.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Eluned.Morgan@llyw.cymru
Correspondence.Eluned.Morgan@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 78
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae rhagor o wybodaeth am y mesurau sydd ar waith i gadw Cymru yn ddiogel ar gael ar ein [gwefan](#).

Yn gywir,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'M. E. Morgan'.

Eluned Morgan AS/MS

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

Eitem 5.1

P-06-1224 Dylunio cynllun peilot Incwm Sylfaenol Cyffredinol 'Ymadawyr Gofal a Mwy' sy'n cynnwys amrywiaeth o bobl

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Jonathan Rhys Williams, ar ôl casglu cyfanswm o 1,051 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn gofyn i Lywodraeth Cymru ddylunio cynllun Incwm Sylfaenol Cyffredinol (ISC) yn ôl ardal ddaearyddol sy'n cynnwys plant, pobl gyflogedig, pobl ddi-waith a phensiynwyr, yn ogystal â'r rhai sy'n gadael gofal.

Bydd hyn yn caniatáu i Lywodraeth Cymru a'r cyhoedd ddeall sut y byddai'r polisi'n effeithio ar Gymru pe bai'n cael ei gyflwyno yfory.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- De Caerdydd a Phenarth
- Canol De Cymru

Ymateb Ysgrifenedig gan Lywodraeth Cymru i adroddiad y Pwyllgor Deisebau o'r enw Cynllun Peilot UBI i Gymru

Roedd ymrwymiad yn Rhaglen Lywodraethu 2021-2026 i redeg cynllun peilot ar incwm sylfaenol yng Nghymru.

Gallai darparu Incwm Sylfaenol roi mwy o reolaeth i bobl dros eu bywydau a chael effaith gadarnhaol ar iechyd meddwl a lles, gan gyfrannu at fynd i'r afael â thlodi ac anghydraddoldeb. Gallai hefyd annog mwy o bobl i chwilio am gyfleoedd hyfforddiant a rhoi lle iddynt ymwneud mwy â'r gymuned.

Diben y Cynllun Peilot Incwm Sylfaenol i Bobl sy'n Gadael Gofal yw ceisio rhoi'r dechrau gorau posibl i'r bobl ifanc sy'n rhan o'r cynllun peilot wrth iddynt ddatblygu'n oedolion ac i wneud y profiad o adael gofal fod yn well, yn gadarnhaol, ac yn haws. Bydd y cynllun peilot hefyd yn profi rhai o'r honiadau sy'n cael eu gwneud am Incwm Sylfaenol (gan gynnwys y gallai annog pobl i wneud penderfyniadau am y tymor hwy a fydd, yn y pen draw yn arwain at ganlyniadau gwell iddynt).

Hoffwn ddiolch i aelodau'r Pwyllgor Deisebau am yr adroddiad ar Gynllun Peilot Incwm Sylfaenol yng Nghymru. Yn benodol, rwyf yn falch o weld bod argymhellion y Pwyllgor yn cyd-fynd i raddau helaeth iawn â'n cynlluniau presennol a'n cynlluniau yn y dyfodol. Isod, rwyf wedi rhoi fy ymateb i argymhellion unigol yr adroddiad.

Mae ymatebion manwl i argymhellion yr adroddiad wedi'u nodi isod:

Argymhelliad 1:

Dylai Llywodraeth Cymru ystyried cynyddu maint y cynllun peilot er mwyn darparu data mwy cadarn. Gellid gwneud hyn drwy ychwanegu grwpiau ychwanegol (fel yr awgrymwyd yn y ddeiseb).

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae maint y cynllun peilot wedi cynyddu o'r 250 a ddyfynnir yn yr adroddiad i tua 500-600. Er hynny, bydd y garfan yn parhau i ganolbwyntio ar bobl sy'n gadael gofal. Ni fydd cyfranogiad yn orfodol, felly ni fydd y niferoedd gwirioneddol ar gael tan rhywdro ar ôl cychwyn y cynllun peilot.

Yn aml mae treialon gwirioneddol a threialon a gynigir mewn gwledydd datblygedig wedi cael eu cyfyngu i daliadau cymharol fychan i grwpiau cyfyngedig a fydd yn disodli rhai o'r budd-daliadau presennol, ond nid y cyfan ohonynt.

Byddai'n anghywir cymryd yn ganiataol ein bod, wrth dargedu pobl sy'n gadael gofal yng Nghymru mewn cynllun peilot, yn methu â chasglu data digonol i brofi'r cysyniad a'r manteision a nodir o gael Incwm Sylfaenol Cyffredinol.

Gobeithiwn y bydd y gwerthusiad, yn ogystal â gwybodaeth am y garfan sy'n cymryd rhan, yn rhoi gwybodaeth werthfawr am sut y gallai'r cysyniad o incwm sylfaenol fod yn gymwys i grwpiau tebyg eraill ac yn ehangach ar draws poblogaeth Cymru.

Goblygiadau ariannol – Dim. Ysgwyddir y gost gan gyllidebau rhaglenni eraill.

Argymhelliad 2: Dylai cynllun peilot effeithiol ar gyfer y rhai sy'n gadael gofal gynnwys y rhai sy'n gadael gofal o ystod mor amrywiol â phosibl o gefndiroedd, lleoliadau ac amgylchiadau.

Ymateb: Derbyn

Bydd y cynllun peilot yn agored i bawb sy'n gadael gofal yng Nghymru sy'n cyrraedd eu pen-blwydd yn 18 oed o fewn cyfnod o 12 mis. Mae'r dyddiadau eisoes i'w pennu a bydd yn dibynnu ar nifer o ffactorau. Gobeithio y gallwn gadarnhau dyddiad dechrau'n fuan.

Er ein bod yn gwybod bod canlyniadau ar gyfer plant sy'n derbyn gofal yn gyffredinol wael, nid yw hyn yn golygu ein bod yn sôn am un grŵp anferth gyda'r un profiad a dyheadau. Bydd y garfan yn cynnwys pobl ifanc o ystod eang o gefndiroedd, lleoliadau ac amgylchiadau.

Goblygiadau ariannol – Dim. Ysgwyddir y gost gan gyllidebau rhaglenni eraill.

Argymhelliad 3: Rhaid i daliadau fod yn warantedig, yn ddiamod, ac wedi'u talu i'r unigolyn (nid y cartref).

Ymateb: Derbyn

Bydd taliadau wedi eu gwarantu, yn ddiamod ac yn cael eu talu i'r unigolyn.

Goblygiadau ariannol – Dim. Ysgwyddir y gost gan gyllidebau rhaglenni eraill.

Argymhelliad 4: Bydd y cynllun peilot yn gyfoethocach a bydd yn ffurfio tystiolaeth fwy cadarn os yw'r holl asiantaethau perthnasol yn ymwneud â'r fenter. Dylai Llywodraeth Cymru wneud pob ymdrech i ddwyn perswâd ar adrannau Llywodraeth y DU i gefnogi'r cynllun peilot ehangaf posibl.

Ymateb: Derbyn

Rydym yn cydweithio ag adrannau Llywodraeth y Deyrnas Unedig i ddatblygu'r cynllun peilot gorau posibl i bobl sy'n gadael gofal.

Rydym hefyd yn cydweithio ag Awdurdodau Lleol yng Nghymru, sefydliadau eirioli dros blant â phrofiad o fod mewn gofal megis Voices from Care, Barnardo's a Llamau a rhanddeiliaid eraill perthnasol a all ein helpu gyda'r gwaith o ddatblygu a gwerthuso'r cynllun peilot hwn.

Goblygiadau ariannol – Dim. Ysgwyddir y gost gan gyllidebau rhaglenni eraill.

Argymhelliad 5:

Dylai gwerthusiad y peilot:

- gael ei gynnal gan arbenigwyr annibynnol, sydd â phrofiad o weithio gyda'r rhai sy'n gadael gofal a/neu bobl ifanc o gefndiroedd tebyg.
- cynnwys grŵp rheoli.
- fod yn barhaus yn ystod y cynllun peilot, ac ar ddiwedd y cynllun tair blynedd. Byddai'n fuddiol hefyd cynnwys opsiwn yn y contract gwerthuso ar gyfer dilyniant tymor hwy o'r hyn sy'n digwydd i gyfranogwyr yn y tymor hwy.
- ceisio dal unrhyw arbedion (neu gostau) anuniongyrchol sy'n cronni o ganlyniad i'r cynllun peilot.
- ystyried pob un o'r saith Nod Llesiant, yn benodol gan gynnwys iechyd meddwl yn nod Cymru Iachach.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae'r gwerthusiad yn cael ei gynllunio, ei bennu, ei gaffael a'i reoli gan aelodau o adran Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi Llywodraeth Cymru a phroffesiwn Ymchwil Gymdeithasol y Llywodraeth. Bydd yn cadw at y pum egwyddor ar gyfer ymchwil gymdeithasol yn Llywodraeth Cymru, fel y cytunwyd gyda Gweinidogion Cymru yn 2014. Bydd y gwerthusiad yn cael ei gaffael drwy gystadleuaeth agored a bydd yn cynnwys manyleb y bydd angen i'r contractwr gael profiad o weithio gyda'r rhai sy'n gadael gofal a/neu bobl ifanc o gefndiroedd tebyg. Yn ogystal, bydd dyluniad y gwerthusiad yn cael mewnbwn gan aelodau annibynnol y Grŵp Cynghori Technegol.

Bydd gwerthuso yn broses ddeinamig a pharhaus ar gyfer cyfnod y cynllun peilot a bydd hynny yn galluogi newidiadau mewn ymateb mewn amser real.

Ni fydd yn dreial rheoli ar hap ac ni fydd grŵp rheoli o fewn y garfan gymwys yng Nghymru. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod gwerth cael cymharydd y gellid pwysu a mesur effaith y peilot yn ei erbyn. Mae cymharydd o'r fath yn cynnwys grŵp o bobl na fyddent yn derbyn yr incwm ond a fyddai ar wahân i hynny yr un fath. Mae'r tîm gwerthuso yn cydweithio â phartneriaid i nodi grŵp cymharydd priodol, gan ystyried pa mor agored i niwed yw pobl ifanc â phrofiad o ofal, yn ogystal â chwmpasu'r hyn sy'n bosibl yn fethodolegol.

Cynigir y bydd y gwerthusiad yn cynnwys elfennau proses/gweithredu, effaith a gwerth am arian, gan ddefnyddio dulliau meintiol ac ansoddol. Y bwriad yw darparu gwerthusiad manwl, craff ac amlochrog. Fodd bynnag, mae'n werth nodi ar y

cychwyn y bydd llawer o'r effeithiau tymor hwy yn cymryd peth amser i ddod i'r amlwg ac felly ni fydd yn bosibl eu mesur yn ystod cyfnod y cynllun peilot.

Mae canlyniadau'r cynllun peilot yn parhau i gael eu hystyried ond mae'r nodau llesiant yn cael eu hystyried. Gobeithiwn erbyn diwedd y treial hwn y byddwn yn gallu cynhyrchu set o argymhellion a fydd yn berthnasol i'r rhai sy'n gadael gofal a grwpiau posibl eraill a allai elwa. Gobeithiwn hefyd y bydd y cynllun peilot yn cynnig syniadau y gellir eu cyflawni yn y byd go iawn ar gyfer lles ariannol, lles emosiynol, a llwybrau at addysg a chyflogaeth.

Goblygiadau ariannol – Dim. Ysgwyddir y gost gan gyllidebau rhaglenni eraill.

P-05-1001 Cynnal ymchwiliad annibynnol i'r dewis o safle ar gyfer y Ganolfan Ganser Velindre newydd arfaethedig

Cyflwynwyd y ddeiseb hon ar ôl casglu 5,241 lofnodion ar-lein a 107 ar bapur, sef cyfanswm o 5,348 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Byddai £30M yn cael ei wario ar ffyrdd yn unig i gael mynediad i'r tir y bwriedir adeiladu'r Ganolfan newydd arno. Mae mynediad ar gael eisoes yn hen Ysbyty'r Eglwys Newydd a safle presennol Velindre, ac maent yn ddewisiadau amgen hyfyw.

Nid yw'r cynllun presennol yn unol ag arfer gorau ar gyfer gofal cancer cydgysylltiedig modern, sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn gyda gwasanaethau wedi'u cysylltu'n gorfforol ag ysbytai aciwt mwy. Cynigiodd Ysbyty'r Mynydd Bychan le i Velindre ochr yn ochr â chanolfan ymchwil cancer Prifysgol Caerdydd yn ei hadeilad newydd sydd i fod i ddechrau cael ei adeiladu yn 2023.

Gwybodaeth Ychwanegol

Byddai Bwrdd Iechyd Prifysgol Velindre yn cyfnewid eu tir presennol (safle ysbyty'r Eglwys Newydd) am dir y ddôl, (sy'n eiddo i Fwrdd Iechyd Caerdydd a'r Fro). Byddai angen gwario £30M o arian trethdalwyr i adeiladu ffyrdd mynediad er mwyn i waith adeiladu allu digwydd ar y ddôl hon sydd wedi'i thir-gloi gan ei bod yn gysylltiedig â Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SSSI).

Byddai cael gwared â'r Northern Meadows yn hynod niweidiol i les corfforol a meddyliol.

Mae triniaeth cancer wedi dod yn fwy cymhleth, ac mae gan gleifion sy'n cael triniaeth faterion cynyddol gymhleth. Byddai lleoli'r adeilad yn y Mynydd Bychan, ochr yn ochr â chanolfan ymchwil cancer Prifysgol Caerdydd, yn

darparu mynediad cyflym i ofal dwys ac arbenigeddau meddygol a llawfeddygol allweddol eraill pan fydd eu hangen ar gleifion.

Mae model arfaethedig Canolfan Ganser Velindre wedi dyddio ac mae'n rhaid craffu arno. Ystyrir bod gwasanaethau cymorth meddygol a llawfeddygol ar y safle yn HANFODOL: <https://www.england.nhs.uk/east-of-england/wp-content/uploads/sites/47/2019/08/Independent-Clinical-Panel-Report.pdf>

https://savethenorthernmeadows.wales/?page_id=1129

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gogledd Caerdydd
- Canol De Cymru

P-05-1001 Hold an independent inquiry into the choice of site for the proposed new Velindre Cancer Centre, Correspondence – Petitioners to Committee, 14.03.22

Dear members of the Senedd Petitions Committee,

Thank you for taking the time to consider our petition calling for an independent inquiry into the choice of site for the new Velindre Cancer Centre (nVCC). We urge you to support our call and work to halt the project and investigate the decisions taken and those who have taken them. Please work with the other Senedd committees to commission an independent inquiry into the choice of site for the new Velindre Cancer Centre and its clinical, environmental, and economic impacts.

Significant developments in the new cancer centre have occurred in the time since the petition was last considered by this committee on 09/02/21. Therefore, we would like to take this opportunity to update the case for an independent inquiry into the choice of site for the nVCC.

- This issue has now been picked up by a member of the public undergoing treatment at Velindre. They have expressed disquiet about lack of freedom for clinical staff who question the stand-alone model for the new centre. Only an independent inquiry can get to the bottom of whether proper consultation with staff and other experts drove the development of the plans for the nVCC from the beginning.
- The plenary debate occurred on 03/03/21, over a year ago.
- The events around the debate last year live in our memories. We've still had no explanation from Senedd as to why a member wishing to support our petition was not allowed to do so at the debate or why the other petition's group got advanced notice of the debate's scheduling. This does not engender trust in Senedd short debates.
- Therefore we ask the petitions committee to work with other Senedd committees to secure an independent inquiry into the new Velindre Cancer Centre and the clinical, environmental, and economic consequences of allowing such a dangerous development to go ahead.

Since the committee last considered our petition, the Welsh Government has provided no action to guarantee that planning committees enforce their own planning conditions. This invites scrutiny of Welsh Government's role and assumptions from at least 2014 in relation to this project and the use of the meadow, Whitchurch Hospital, and Velindre land. In the time since our petition was last considered:

- Protests have been held against the development on numerous occasions, and save the northern meadows formed a part of the COP26 coalition march in Cardiff.
- Planning permission was granted to begin enabling works with the discharge of a number of planning conditions in December 2021. The committee approved the GIMs, which did not consider the implications of the whole site, rather the enabling works alone. This means no plan is in place to deal with the water runoff which will occur from the newly concreted site to Forest Farm Nature Reserve and the Melingriffith residential area, which flooded in 2020, and other residential spaces which are within the high risk flood zone in the updated TAN15.
- [Two women were arrested](#) in October 2021 as Velindre completed works on the site. Despite not having complete planning permissions (conditions were not discharged until December 2021), vegetation clearance occurred on site without the presence of ecologists. Cardiff Council did not provide notice to the community of the works starting, and no safety fencing was erected during the work.
- In December 2021, attempts to drill boreholes on the public right of way through the railway cutting were [observed by community members](#), who's work ensured appropriate health and safety measures were applied - this included asking for diversion signage and safety fencing to be put in place before a drill was moved on the public footpath. Injunction documentation clearly shows this did not occur before the drill was moved, placing the community's physical and mental health at risk. This borehole began to collapse during the christmas holidays, and the community put up safety signage and fencing to prevent an accident.
- An injunction was served by Velindre against four women and 'persons unnamed', who have [since spoken out against the intimidation](#) and fear they felt being faced with fines, asset seizure, and imprisonment because of potential actions perceived to be direct action. The injunction site covers residential areas, Forest Farm nature reserve and the public rights of way. Despite the injunction, papers have never been served to the individuals, rather, these were posted on social media displaying the names to individuals who have harassed and threatened campaigners.
- [Further protests occurred](#) in January 2022, as Velindre started enabling works on the Northern Meadows. This led to the creation of a nature emergency community camp opposite the entrance to the building site. The camp operates every Tuesday and Friday, and monitors work occurring on the work site. The work by the people at the camp has ensured violations of planning conditions are recorded and reported.

- An appeals committee found that the meadows constitute a public right of way (PROW), in addition to the PROW in the railway which was listed as a result of engagement with our local community. However, Cardiff Council have refused to implement the PROW, denying the community their legal right to roam on the northern meadows.
- During 2021, Cat Lewis [attempted to bring the](#) Welsh Government to [court via Judicial Review](#) over the decision to build on the meadows. On two occasions, a judge denied the request, and Ms. Lewis was ordered to pay over £30,000 in legal costs to the Welsh Government. On 04/03/22, an [Aarhus claim was granted](#) and these costs were revised to £5,000.

Lack of enforcement of planning conditions and construction activity around the Northern Meadows site invites the belief the matter carries no weight for Welsh Labour. Therefore, we urge this committee to urgently seek an independent inquiry into the choice of a Whitchurch site for the new cancer centre. This requirement has still not been met. This despite the significance of Velindre's decisions to the health and care of all Wales, and the significance of building on a significantly biodiverse site for the future of environmental policy in all of Wales.

Planning Permission and Enforcement

Violations of planning conditions within the first two months of work already include:

- Tree felling began in breach of a planning condition requiring a bat survey to first be completed.
- Ecologists conducting surveys for small mammals during works to cutback vegetation did not appear to be making any records of their activities.
- Wheel washing before entering the highway is not being done.
- Restrictions on construction vehicles to be outside of school opening and closing hours have not been followed and vehicles are obscuring active travel routes to primary and secondary school.
- Gaps in fencing so the site is not secure, kids and dogs able to run into the site unaware.
- Chainsawing trees and scrub down to ground level when they should leave 30cm.
- No gaps at base of fences for hedgehogs and other creatures.
- Workers carrying around jerry cans of diesel, not following safety procedures.

- Security guards smoking on site right next to working vehicles and unsecured Jerry cans.
- Security guards sitting in vehicles with engines running for hours at a time.
- Black smoke observed leaving chipper, planning documents state no black smoke will happen.
- Noisy work and bright lights outside of working hours and impacting residential properties in the area.
- Repeated breach of dormouse licence.
- Personal data breach of a video taken by David Powell on site, then appearing on facebook posted by a random member of the public.
- Unsafe public right of way (PROW) diversion.
- Illegal clearance occurred before the PROW had been diverted.
- Clearance beginning before planning permission was granted for 21/01954/MJR.
- Ecologist not doing any ground level checks before strimming.
- Registered suspicion of Wildlife Crime re disturbing / destruction of bats and /or bat roosts at Forest Farm to PC McKee, incident number 2200037147.

When challenging the Council for enforcement action to be taken, a member of the public was sent a letter, attached to the email, stating enforcement of planning conditions is discretionary. Therefore despite the impact of the above named violations, there is no way for the community to ask for even basic planning conditions to be implemented. In the long term, this will lead to harm to biodiversity and to individuals, and places children at high risk of harm as work for the project increases. Some estimations within the planning documentation stated over 200 vehicles could move to the site every day. This will undoubtedly cause harm.

Air Pollution

In addition, [concern has been raised](#) by parents from Coryton Primary, about the air pollution increasing in the community. At present, NO2 air pollution in Coryton is as high as that on Castle Street, as demonstrated by the additional WSP Air Quality monitoring Summary. If construction continues, air pollution will undoubtedly increase. The air quality and the effect on air quality that the construction will have was not adequately assessed in the planning stages. The removal of trees which are well known to clean the air was not factored into air quality changes.

The results that we have accessed were provided through an unnamed source within the Council, as no correspondence on the results of the monitoring has been forthcoming from Velindre or Cardiff Council. Cardiff Council stated in September 2021 that - ‘another “real-time, indicative, automatic analyser” will be put in place close to Coryton Primary School which will monitor for particulate matter (PM10 and PM2.5) and NO2 and the data will be publicly available.’ Yet no one has been provided the details of where and who the information will be available from.

In every single location being monitored Nitrogen levels have increased over the months of construction. The increase at one monitor has been so extreme it has been pushed above the 40ug/m3 limit. This information has not been shared with the public by government, council or Velindre. We have asked for responses to these levels but have received none.

The negative effect that this increase in air pollution could have on the local population is something that should have been investigated. A cost benefit analysis should have been carried out, looking at the costs to cancer care, respiratory illnesses, dementia and mental health from increased air pollution against the benefits of having this stand alone centre in this location.

This committee must act in order to prevent the significant harm which will impact the hundreds of children who live in Coryton and Whitchurch and must walk to school past the site entrances.

Clinical Concerns

It has become evident beyond doubt that ***an inquiry is now imperative for public transparency and for the future of best cancer care throughout Wales. The time for a petition ‘debate’ has passed:***

Here are some major revelations, shared with us by the medical campaign *Co-locate Velindre* these have emerged since our last petition submission was in late 2021:

- * **The Nuffield Advice (December 2021), has left a strong message for Velindre and government about the original choice of cancer centre site.** It insisted that any such choice should spring from ‘***a large-scale, full options appraisal***’.¹ It did not escape the panel’s notice that Velindre’s documents nowhere in 2014 and 2017 gave evidence of any such extensive appraisal. The choice of ‘*stand-alone*’ site over *co-location with a general hospital* lacks the usual underpinning. The narrative shows not a trace. And ‘large-scale’ means ‘very large’.²
- * **Yet more seriously, a recent Freedom of Information reply (January 2022) has sealed the matter dramatically.** Apparently Velindre management holds no evidence for *any* alleged, underpinning clinical consultation. None appear to stand behind the discarding of co-location. Records are missing for validating a massive £562m + + investment. See the

full FOI.³ But, as medical training teaches: ‘if it’s not written down it didn’t happen’. So the decision for a stand-alone site lacks the mandatory grounding and assurance for thousands of patients. No Senedd member would want to pass over such an unsettling disclosure just because it’s turned up late.

- * **The Judicial Review hearing of 17th November 2021, that concentrated on New Velindre processes, did not get to hear of this major discrepancy.** Velindre had moved its FOI reply date to the 23rd November 2021 (actually arriving in January). Heavier still, the *Outline Business Case* that secured government finance replicated the exact wording of the original documents. So the OBC too bears the same deficiency. Even more sobering, this OBC text was presented to the county court *as legal evidence*. At one point it’s at the centre of the main legal contention.
- * **Moreover, since our last petition submission, an overwhelming clinical consensus has challenged the choice of the New Velindre site.** Last September, long after Nuffield, Prof Neil Burnet reiterated his advisory board’s 2020 challenge to the New Velindre project, signed by all seven renowned cancer professors. The board’s job is to monitor cancer research *in all of Wales*.⁴ 163 senior clinicians working in cancer also spoke out with a similar message. Their letter was immediately validated as genuine by government despite recent innuendo to the contrary. No clinician in cancer, apart from at Velindre, seems to back the stand-alone model.
- * **The recent pleas from politicians and cancer charities for a cancer strategy in Wales strengthens the case for an inquiry into choice of site.** We suggest that in Wales such a strategy in 2014 would have led to wider engagement with clinicians and more planned collaboration and co-located cancer care of excellence. Financial focus on UHW2 could have got it much more prepared for collaborating in a real cancer centre of excellence. UHW2 has already proven itself up a challenge of this kind.
- * **Recent narratives from a New Velindre only create embarrassment.** New Velindre’s recent responses to the public regarding clinical assurance have left many scratching their heads. Apparently clinical assurance for the site choice now rests on Nuffield, Senedd and the Judicial Review. But Nuffield exposed the present *lack* of assurance. And Senedd and the courts have not so far diversified into DIY NHS clinical services. These can’t do instead of an evidence-base.

Therefore, we believe the Senedd and this committee must **urgently commission an independent inquiry into the choice of site for the new cancer centre**. No independent clinical review of the clinical model has occurred despite the significance of Velindre to the health and care of south east Wales, and no independent assessment of the significance of the biodiversity to the county of Cardiff, and the wellbeing of local people has been made either. **If we are to address the significant impacts of the climate and nature emergencies, and provide the best cancer treatment to our loved ones, this committee cannot delay any longer.**

Kind regards,

Members of Save the Northern Meadows

¹*Advice on the proposed model for non-surgical tertiary oncology services in South East Wales*, Nigel Edwards and Hilary Wilderspin, Nuffield Trust, p.11.

² 'Large-scale options appraisal'. Nuffield to Velindre.' (website *Co-locate Velindre*, January 6 2022), and 'Jaguar Electric v Rickshaw' (website *Co-locate Velindre*, November 12 2022)
<https://colocate-velindre.co.uk/large-scale-options-appraisal-nuffield-to-velindre/>
<https://colocate-velindre.co.uk/jaguar-electric-vs-rickshaw/>

³ Freedom of Information 'But where are the Velindre Minutes?' website *Co-locate Velindre*, January website *Co-locate Velindre*, January 31 202
<https://colocate-velindre.co.uk/%ef%bf%bc-freedom-of-information-response-but-where-are-the-minutes-decision/>

Air Quality Sampling Summary

DATE:	16 February 2022	CONFIDENTIALITY:	Confidential
SUBJECT:	WSP Air Quality Monitoring at Velindre TCAR		
PROJECT:	nVCC Enabling Works: 70066877	AUTHOR:	██████████
CHECKED:	██████████	APPROVED:	██████████

INTRODUCTION

Introduction

This Air Quality sampling summary reports the initial sampling results from the Temporary Construction Access Route (TCAR) for the Construction of the Approved Velindre Cancer Centre, Whitchurch Hospital, Park Road, Whitchurch, Cardiff, CF14 7XB.

This summary report is the initial report, and is intended to meet Cardiff City councils planning condition 11 (Cardiff City Council reference: 20/01110/MJR).

Potential impacts On Air Quality

In order to assess the potential impacts from vehicle exhaust emissions from construction traffic, nitrogen dioxide (NO₂) is currently being monitored on a monthly basis at 6 locations close to the site, using diffusion tubes (Figure 1).

In order to compare sampling performance between NO₂ diffusion tube and NO₂ reference methods, an addition triplicate of NO₂ tubes are routinely colocated at the castle Street continuous NO₂ monitoring reference site.

RESULTS

WSP NO₂ Sampling 25th November 2021 to 18th January 2022

Air quality sampling using NO₂ diffusion tubes has been undertaken over two periods to date, each period lasted a total of 4 weeks. Samples were placed at 6 pre-agreed locations close to the project site, as well as triplicate monitoring at the Cardiff City Castle Street site. The results of this monitoring are summarised in Table 1 below.

During the first sample round (26/11/2021 to 23/12/2021) sample tubes were found to be missing sample location 3 and 6.

Concentrations of NO₂ detected during sampling were generally well below the annual average objective level of 40 µg/m³, at all sample locations adjacent to the TCAR site. This is with exception to the sample collected upon the lamp post outside the Holybush, which had an average NO₂ concentration of 38.34 µg/m³ over the two sampling periods. This sample location is closer to the roadside than residential premises, or nearby footpaths, and is therefore likely to be impacted from emissions from vehicle exhausts, and not completely representative of exposure by local residents or pedestrians using the nearby footpath.

Table 1 Summary of Air Quality NO₂ Diffusion Tube Monitoring results TCAR, Whitchurch (Nov 2021 to Jan 2022)

Sampling Date	On	Off	On	Off
	26/11/2021 1	23/12/2021 1	23/12/2021 1	18/01/2022 2
Sample Location	NO ₂ Concentration µg/m ³			
1 - Lamppost 7, Pendwyallt Rd	25.97		30.83	
2 - Coryton Primary School	27.55		32.21	
3 - Opposite Lon-y-celyn	Missing Tube		27.40	
4 - Lamppost 10, Clos Coed Hir	26.41		34.56	
5 – Lamp post 1, Holybush Pub	35.92		40.76	
6 – Lamp post 24, Park Rd	Missing Tube		18.31	
7a -Castle Street 1	41.13		41.30	
7b -Castle Street 2	39.37		40.17	
7c -Castle Street 3	41.49		39.37	
Sample Blanks	0.10		0.20	

Figure 1 Nitrogen Dioxide Diffusion Tube Monitoring Locations, Velindre TCAR

P-05-1001 Hold an independent inquiry into the choice of site for the proposed new Velindre Cancer Centre, Correspondence (Annex 2) – Petitioners to Committee, 14.03.22

It might be worth including mention of this email in the submission. Have highlighted two bits in red where the council is basically saying they rely on the CEMP to keep developers in check and they don't enforce it. They say that clear breaches will be dealt with and yet they have not been so far.

From: Planning Velindre / Cynllunio Felindre [REDACTED]

To: [REDACTED]

Cc: [REDACTED]
[REDACTED]

Sent: Tuesday, 22 February 2022, 10:24:35 GMT

Subject: RE: Planning regulations enforcement

Dear [REDACTED],

I refer to your recent emails in relation to the Velindre development.

As you may be aware, we have been receiving a significant number of emails in respect of the site, which have also been copied to numerous other parties. What the Council is seeking to do is to put in place appropriate arrangements to ensure that the concerns from the local community are appropriately targeted and addressed. As part of this please note the new Council email address planning.velindre@cardiff.gov.uk which will now be used by the Council, and to which any communication should be sent (subject to below process).

I appreciate your submissions about enforcement, and I am very aware of the strength of feeling towards the development of the site. However, I would respectfully advise that volume of incident reporting, whilst well intended, is becoming unmanageable in terms of its volume, and is notably largely identifying matters where limited control lies with the LPA (for example you refer to NRW who are responsible for the licensing in respect of European Protected Species).

In terms of monitoring, throughout Wales there are very few (if any) 'monitoring officers' whose job is to visit development sites to ensure full compliance with every aspect of a planning permission or its associated conditions. Indeed, both in terms of available resources and generally the way in which Local Planning Authorities (LPAs) manage new development, it is simply not possible for such proactive monitoring/enforcement of development sites to be undertaken, especially for an Authority such as Cardiff where we deal with over 3,000 applications a year.

There is also an acceptance that many development projects will have implications for a locality throughout construction, whether that be from noise, dust or highway related matters. However, these impacts are managed to an acceptable level by conditions, including the CEMP attached to the relevant planning permission. In such circumstances, I would emphasise that the Council is very unlikely to be able to respond to every concern raised, but instead focus on any critical breaches identified.

Notwithstanding the above, whilst enforcement is a discretionary function of the LPA, the Council has Planning Enforcement Officers who, where there are clear breaches of planning control that cannot be resolved through discussion, and it is in the public interest to do so, will consider the expediency of taking the necessary formal action to remedy matters.

With this in mind, and based on the agreed CEMP which refers to monitoring of complaints, the Council is in the process of agreeing a protocol to deal with local concerns. This would see all such matters directed first to the Trust (ideally direct by complainants, but if not through the Council) to provide them the opportunity to address and respond to matters first. We would be copied into all their responses, and would intervene to investigate as appropriate should matters identify breaches of planning, or if we (or a complainant) are not satisfied with the response given on a material planning matter. As noted above, the power to act against material breaches of planning remains with us at all times, should it be in the public interest to take such action.

In the intervening period before such a protocol is finalised, I would respectfully request that you direct any further complaints initially to handlingconcernsvelindre@wales.nhs.uk and (should you so wish) copying in our new planning.velindre@cardiff.gov.uk email address. We will use this email to record all local concerns, while we will seek to ensure all parties are appraised of how the complaints process is working. However, I would advise that we will be passing matters to the Trust to consider, and therefore will only respond directly should we feel that any email raises urgent issues that we feel could constitute a material breach of planning.

I appreciate that this will not address the underlying concerns of the Community regarding the development itself, but trust that this response will satisfy you that the Council take the concerns of residents seriously, and that the actions we are taking will ensure that you are able to raise any concerns through the appropriate channels, and that the Council remain as the primary regulator of development at the site should it be necessary to take action in the public interest.

Kinds regards

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Cyngor Caerdydd / Cardiff Council

E-bost / Email: [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

17eg Mawrth 2022

Annwyl Gadeirydd

P-05-1001 Cynnal ymchwiliad annibynnol i'r dewis o safle ar gyfer y Ganolfan Ganser Felindre newydd arfaethedig a P-05-1018 Cefnogaeth ar gyfer y cynlluniau arfaethedig presennol i adeiladu Canolfan Ganser Felindre newydd yng Nghaerdydd mewn unrhyw ymchwiliad yn y dyfodol

Diolch am eich gohebiaeth ddiweddar yn gofyn cwestiynau pellach yn ymwneud â'r deisebau uchod. Rwyf wedi cynnig atebion isod i'r Pwyllgor eu hystyried.

1. A allech roi eglurhad pellach ynghylch statws yr adolygiad a gynhaliwyd yn 2017, gan gynnwys a oedd yn ystyried lleoliad Canolfan Ganser Felindre newydd a/neu'r model clinigol y tu ôl i ganolfan 'annibynnol'?

Mae'r Pwyllgor yn nodi eich ymateb blaenorol mai 'Adolygiad Gateway' oedd hwn a gynhaliwyd fel rhan o'r broses achos busnes. Yn y ddogfen "Why not build a new Velindre Cancer Centre on another hospital site?", a gyhoeddwyd gan Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre, fe'i disgrifir fel "external review" gyda Dr Jane Barrett yn gweithredu fel "clinical lead".

Mewn ymateb i'n cais blaenorol am gopi, gwnaethoch ddweud eich bod wedi dod i'r casgliad na ddylid cyhoeddi'r Adolygiad. Gofynnwn i chi ystyried y cais hwn ymhellach. Os byddwch yn parhau i fod yn amharod i ddarparu copi i'r Pwyllgor, byddem yn ddiolchgar o gael amlinelliad manylach o'r materion a ystyriwyd gan yr Adolygiad, gan gynnwys a oedd wedi ystyried yn benodol y mater o leoliad Canolfan Ganser Felindre newydd ac unrhyw argymhellion a wnaeth mewn perthynas â hyn.

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg. Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

Ym mis Ionawr 2017, roedd Dr Jane Barrett yn aelod o'r tîm a benodwyd gan Lywodraeth Cymru i gynnal Adolygiad *Gateway* o'r Rhaglen Trawsnewid Gwasanaethau Canser.

Mae'r adolygiad *gateway* yn rhan safonol o'r broses achos busnes sy'n ofynnol gan Drysorlys y DU ar gyfer pob rhaglen waith a phrosiect seilwaith. Ei ddiben oedd rhoi sicrwydd i'r Uwch Swyddog Cyfrifol o ran cynnydd y rhaglen. Felly, ystyriwyd y model clinigol a'r prosiectau ategol fel rhan o'r adolygiad *gateway* ond ni ystyriodd yn benodol leoliad Canolfan Ganser Felindre newydd.

Ar ôl ystyried eich cais i ryddhau'r Adroddiad *Gateway*, rydym wedi dod i'r casgliad nad yw'r rhesymau a ddarparwyd gennym dros beidio â rhyddhau, mewn gohebiaeth dyddiedig 20 Tachwedd 2020, wedi newid.

2. Yn eich ymateb i'r Pwyllgor dyddiedig 25 Tachwedd 2020, gwnaethoch ddarparu ffigurau gan Ymddiriedolaeth Gwasanaeth Ambiwlans Cymru (WAST) yn dangos nifer y cleifion a drosglwyddwyd ganddynt o Ganolfan Ganser Felindre i ddarparwyr gofal lleol. A allwch chi ddarparu dadansoddiad manylach o'r categorïau (h.y. Coch, Oren a Gwyrdd) a roddwyd gan WAST i'r galwadau AS1 a ddyfynnwyd ar gyfer 2018, 2019 a 2020?

Mae hyn yng nghyd-destun pryderon a gafwyd gan aelodau'r Pwyllgor ei bod yn bosibl nad yw'r datganiad bod "angen i lai na thri deg o gleifion y flwyddyn, ar gyfartaledd, gael eu trosglwyddo ar frys yn ddirybudd" yn gywir nac yn ddilysadwy. Felly, byddai'r Pwyllgor yn ddiolchgar hefyd o gael dadansoddiad ynghylch sut y cyrhaeddwyd y ffigur hwn.

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

Pennir categorio digwyddiadau (Coch, Oren a Gwyrdd) gan Ymddiriedolaeth Gwasanaeth Ambiwlans Cymru gan fethodoleg a ddefnyddir gan wasanaethau ambiwlans ledled y DU i flaenoriaethu'r ymateb priodol.

Rhannwyd y cyfeiriad at 30 o alwadau y cyfeiriwch atynt mewn ymateb i ymholiad penodol gan aelod o'r cyhoedd. Rhoddwyd gwybodaeth fanylach i'r Pwyllgor i sicrhau bod ganddo ddealltwriaeth gynhwysfawr o'r trosglwyddiad o Ganolfan Ganser Felindre. Darparwyd y data hwn gan WAST ac yn ein hymateb gwreiddiol i'r Pwyllgor.

3. Pa mor rheolaidd y bu'n ofynnol i'r Gwasanaeth Casglu a Throsglwyddo Meddygol Brys (EMRTS) fynd i safle presennol Canolfan Ganser Felindre dros y tair blynedd diwethaf er mwyn asesu a throsglwyddo cleifion?

Fel y nodwyd yn adroddiad y Nuffield Trust, mae EMRTS wedi cofnodi dau bresenoldeb i Ganolfan Ganser Felindre ers ei sefydlu ym mis Ebrill 2015 a 2020.

4. A oes cytundeb neu femorandwm cyd-ddealltwriaeth penodol rhwng Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre a'r EMRTS?

Mae'r (EMRTS) yn wasanaeth a ddarperir gan Ymddiriedolaeth Gwasanaethau Ambiwlans Cymru (WAST) i gefnogi eu hymateb brys, a ddarperir gan Ambiwlansys Brys, Cerbydau Ymateb Cyflym, Medserve a'r gwasanaethau Hanfodion. Mae'n darparu gofal critigol cyn-ysbyty a ddarperir gan Ymarferwyr Ymgynghorol a Gofal Critigol ledled Cymru.

Fe'i lanswyd ddiwedd mis Ebrill 2015 ac mae'n bartneriaeth rhwng Elusen Ambiwlans Awyr Cymru, Llywodraeth Cymru a GIG Cymru.

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Mae'r gwasanaeth EMRTS yn elfen bwysig o'r system gofal heb ei drefnu ledled Cymru. Mae gan Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre a holl sefydliadau GIG Cymru y gallu i gael mynediad i'r gwasanaeth EMRTS pan fo angen. Mae gan Ganolfan Ganser Felindre brotocolau clinigol ar waith ar gyfer defnyddio gwasanaeth EMRTS yn ôl yr angen, fel rhan o'r system gofal heb ei drefnu ledled Cymru. Mae hwn yn wasanaeth gweithredol ar draws y system ac nid yw'n dibynnu ar Femoranda Cyd-ddealltwriaeth ar lefel sefydliadol.

5. Mae'r ddogfen "Why not build a new Velindre Cancer Centre on another hospital site?" yn dweud "UHW is less than three miles away and can be reached within minutes". A allwch chi ddarparu ffigurau i gefnogi'r datganiad hwn ac, yn benodol, mewn perthynas â'r amser a gymerir fel arfer i gwblhau'r broses o drosglwyddo cleifion brys (Coch ac Oren) o'r Ganolfan Ganser Felindre presennol i Ysbyty Athrofaol Cymru?

Darparwyd data ar nifer y trosglwyddiadau cleifion blynyddol a'r amser a gymerwyd i gwblhau hynny gan WAST, ac fe'i nodir yn adroddiad y Nuffield Trust fel isod:

"WAST also provided data on response times for 2019 and these show that response times for red calls were all under two minutes. Response times for amber patients were significantly longer, with a median of 50 minutes, but 15% were of two hours or more. This reflects common practice in which ambulance services tend to regard patients already in hospital as being in a place of relative safety."ⁱ

Mae safon genedlaethol Categori A Llywodraeth Cymru yn nodi amser ymateb o 8 munud ar gyfer pob galwad frys.

Mae unrhyw oedi i amseroedd ymateb yn adlewyrchu'r pwysau o fewn y system gofal heb ei drefnu ledled Cymru ac nid yw'n ymwneud yn benodol â lleoliad

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg. Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Canolfan Ganser Felindre h.y. pan fo'r gwasanaeth ambiwlans o dan bwysau, yn anffodus efallai y bydd adegau pan fydd cleifion yn aros yn hirach nag y byddai unrhyw un yn dymuno. Mae hyn yn berthnasol i bob claf ac ysbyty ledled Cymru a'r DU.

6. Diolch am eich ateb blaenorol mewn perthynas â'r broses ymgysylltu a gynhaliwyd gyda chlinigwyr, cleifion a phartneriaid. A allwch ddarparu gwybodaeth bellach ynghylch sut y cofnodwyd unrhyw gytundeb a wnaed fel rhan o'r broses honno, ac a oes unrhyw dystiolaeth ddogfennol o heriau neu farn groes a fynegwyd gan glinigwyr?

Trafodwyd dyfodol gwasanaethau oncoleg trydyddol anfeddygol ar gyfer de-ddwyrain Cymru yn helaeth ar draws y rhanbarth ac yng Nghanolfan Ganser Felindre yn ystod oes y prosiect.

Datblygwyd y model clinigol o ganlyniad i ymgysylltu â chleifion, clinigwyr, gweithwyr gofal iechyd proffesiynol, Byrddau Iechyd, Cyngorau Iechyd Cymuned a phartneriaid yn y sector gwirfoddol. Mae llinell amser fanwl ac adroddiad cynhwysfawr sy'n amlinellu'r gweithgarwch ymgysylltu a gyflawnir ar gael ar ein gwefan.

Yn ogystal â'r ymgysylltu a amlinellwyd yn ein gohebiaeth flaenorol, comisiynwyd y Nuffield Trust gan Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hydref 2020 i roi cyngor annibynnol ar y model clinigol sy'n sail i'r newidiadau arfaethedig i wasanaethau canser a gynhwysir yn y rhaglen Trawsnewid Gwasanaethau Canser.

Roedd y fethodoleg a gynhaliwyd gan y Nuffield Trust, a esboniwyd yn yr adroddiad, yn gadarn o ran: y cyfweiliadau a gynhaliwyd gydag ystod eang o glinigwyr o bob rhan o'r rhanbarth, gan gynnwys y rhai a oedd wedi arwain ar lythyrau blaenorol o bryder;

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

y wybodaeth a ystyriwyd; a'r panel o arbenigwyr cancer blaenllaw o bob cwr o'r DU a ystyriodd ac a gymeradwyodd yr adroddiad.

Yn ogystal â hyn, lansiodd yr Ymddiriedolaeth blatfform digidol dienw y gall staff ei ddefnyddio i godi pryderon. Mae'r Ymddiriedolaeth yn gweithio gyda'i gilydd i fynd i'r afael â phryderon a materion a godwyd ac mae'n gwerthfawrogi deialog agored gyda'n partneriaid yn y Fforwm Partneriaeth Lleol a Phwyllgor Negodi Lleol Cymdeithas Feddygol Prydain.

Fel y gwyddoch, mae gohebiaeth a anfonwyd gan Gymdeithas Feddygol Prydain at Bwyllgor Deisebau'r Senedd ar 12 Chwefror 2021 yn cydnabod, yng nghyd-destun llythyr a anfonodd at yr Ymddiriedolaeth ym mis Awst 2020 ynghylch ymgysylltu â staff ar y safle arfaethedig ar gyfer y ganolfan ganser newydd, fod yr Ymddiriedolaeth wedi ymrwmo i ymgynghori'n briodol ac yn ystyrlon â staff ar y materion perthnasol ac, i ddyfynnu:

"We [BMA Cymru] remain fully satisfied that a proper and meaningful consultation with staff took place and that staff felt they were able to freely express their views and opinions."

Cyhoeddwyd yr adroddiad terfynol gan y Nuffield Trust ym mis Rhagfyr 2020. Mae'n dod i'r casgliad canolynol, sef, yn amodol ar yr argymhellion yn yr adroddiad sy'n cael eu cyflawni, fod y model yn cynnig gwasanaeth diogel o ansawdd uchel sy'n darparu profiad da i gleifion.

Mewn ymateb, rhyddhaodd Byrddau Iechyd Prifysgol de ddwyrain Cymru – Aneurin Bevan, Cwm Taf Morgannwg a Chaerdydd a'r Fro ddatganiad cyhoeddus ar y cyd:

"We fully support the Nuffield Trust's comprehensive and expert report on the future of non-surgical oncology in south east Wales. We are working together to ensure that all the recommendations are taken forward. The Nuffield Trust's process allowed for

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

a broad range of views to be heard by interviewing a range of clinicians from Velindre and surrounding health services, patients and their representatives including hosting open access sessions for Velindre staff, reviewing papers from working groups, individual testimonies and letters from patients and staff. We are fully committed to working together to deliver excellent cancer treatment and care for patients across south east Wales in partnership with our staff, patients and healthcare colleagues."

Roedd priodoldeb yr ymgysylltu a gynhaliwyd hefyd yn destun cais am adolygiad barnwrol yn 2021.

Yn ystod haf 2021, gwnaed cais am Adolygiad Barnwrol o benderfyniad Llywodraeth Cymru i gymeradwyo Achos Busnes Amlinellol Canolfan Ganser newydd Felindre. Enwyd Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre fel Parti â Diddordeb.

Gwnaed tair dadl graidd gan yr Hawlydd: cydymffurfio â phroses cyfraith amgylcheddol, cydymffurfio â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a phriodoldeb yr ymgysylltu a'r broses yr ymrwymodd yr Ymddiriedolaeth i gytuno ar y model clinigol.

Pennwyd y dadleuon hyn ym mhroses yr Uchel Lys, gan Syr Ross Cranston fel Barnwr yr Uchel Lys fel "na ellid dadlau" felly gwrthodwyd y cais. Yna, gwnaeth yr Hawliad gais am adnewyddu'r penderfyniad hwn a chadarnhawyd gwrthodiad y cais ymhellach gan yr Anrhydeddus Mr Ustus Eyre yng ngwrandawriad yr Uchel Lys adnewyddu ym mis Tachwedd.

Anogir staff Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre i siarad yn agored. Mae unigolion yn cael eu cefnogi'n llawn i roi gwybod am bryderon a materion diogelwch; yn cael eu trin yn deg, gydag empathi ac ystyriaeth wrth godi pryderon; a bod eu pryderon yn cael eu gwrandao a'u datrys, pan fyddant wedi bod yn gysylltiedig â digwyddiad neu wedi codi pryder.

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Fel sicrwydd pellach, yn Arolwg Ymgysylltu Meddygol yr Ymddiriedolaeth ym mis Mehefin 2021, cafodd cyfartaledd pob un o'r deg graddfa eu graddio o fewn yr ymgysylltiad cymharol uchaf o gymharu â'r normau allanol.

Yn ogystal, ym mis Medi 2021 rhannwyd canlyniadau Arolwg Hyfforddiant Cenedlaethol y Cyngor Meddygol Cyffredinol (GMC) gan AaGIC. Ysgrifennodd AaGIC i longyfarch yr Ymddiriedolaeth am sicrhau canlyniadau mor gadarnhaol. Nodwyd bod nifer o feysydd yn 'fwy na'r tu allan', sef term a ddefnyddir gan y GMC i ddynodi canlyniadau sy'n sylweddol uwch na'r cyfartaledd mewn meysydd penodol, ac felly'n dynodi meysydd o arfer da. Dangosodd yr adroddiad nad oedd unrhyw bryderon ynghylch diogelwch cleifion na bwlio wedi'u codi gan hyfforddeion yn arolwg 2021.

Yn dilyn yr ymatebion i'r cwestiynau penodol a ofynnwyd gan y pwyllgor, isod, rydym hefyd yn darparu crynodeb o gerrig milltir allweddol y prosiect ers mis Mawrth 2021 a fydd, gobeithio, yn rhoi diweddariad defnyddiol i'r pwyllgor:

Cerrig Milltir Prosiect Allweddol ers mis Mawrth 2021

Mawrth 2021	Cymeradwyo'r Achos Busnes Amlinellol ar gyfer Canolfan Ganser newydd Felindre Cymeradwyodd y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yr achos busnes amlinellol ar gyfer Canolfan Ganser newydd Felindre
Ebrill 2021	Gwaith Gwerthuso o flaen Deialog Gystadleuol yn dechrau
Haf 2021	Mentrau Ymgysylltu â'r Cyhoedd

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University
NHS Trust

Gwasanaeth Gwaed Cymru
Welsh Blood Service

Canolfan Ganser Felindre
Velindre Cancer Centre

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

Yn ystod haf 2021, yn dilyn etholiad y Senedd a llacio rhai cyfyngiadau sy'n gysylltiedig â COVID, lansiodd VUNHST nifer o fentrau ymgysylltu i lywio datblygiad y ganolfan ganser newydd. Roedd y rhain yn cynnwys cyfarfod â chynrychiolwyr o'r gymuned leol, trigolion lleol a rhai cyfleoedd ymgysylltu rhithwir a fyddai'n caniatáu i gleifion, staff a'r cyhoedd yn ehangach ddylanwadu ar y prosiect.

Roedd hyn hefyd yn cynnwys dwy fenter yn ymwneud â datblygu dyluniadau cyfeirio wedi'u diweddarau – cyfeiriad at y gystadleuaeth - ar gyfer Canolfan Ganser newydd Felindre.

Yn ogystal, ac mewn partneriaeth â Phrifysgol Caerdydd a'r TechnoHub, lansiodd Cystadleuaeth Minecraft Felindre i annog plant a phobl ifanc o ysgolion cynradd ac uwchradd ar draws rhanbarth de-ddwyrain Cymru i ddylunio eu fersiwn eu hunain o Ganolfan Ganser newydd Felindre. Derbyniodd y gystadleuaeth 120 o gofrestriadau, cyflwynwyd 35 o fydoedd gan dimau ac unigolion, gyda 10 ar y rhestr fer.

Gellir dod o hyd i gyhoeddiad yr enillwyr [yma](#) ac ystyriwyd eu dyluniadau fel rhan o'r broses ddeialog gystaddeuol.

Gan weithio gyda'r fenter gymdeithasol o Benrhyn Gŵyr Down to Earth, lansiodd Sgwrs Ddigidol gennym ym mis Mehefin 2021 yn canolbwyntio ar sut y dylai iechyd a

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University
NHS Trust

Gwasanaeth Gwaed Cymru
Welsh Blood Service

Canolfan Ganser Felindre
Velindre Cancer Centre

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

	mannau gwyrdd gydweithio i greu gwell profiad i gleifion, staff a'r cyhoedd yn y ganolfan ganser newydd. Cyflwynodd y Sgwrs Ddigidol wefan ryngweithiol bwrpasol ar gyfer y dyluniad wedi'i ddiweddarau, arolwg i gleifion, staff a'r cyhoedd yn ehangach a chymysgedd o ddigwyddiadau ymgysylltu ar-lein ac ymgysylltu â'r cyhoedd i'w cefnogi. Canfu'r arolwg fod gwella bioamrywiaeth a defnyddio deunyddiau naturiol yn flaenoriaethau allweddol i'r ymatebwyr. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yma
Medi 2021	Deialog Gystadleuol yn dechrau Yn dilyn gwerthuso'r ymatebion i'r holiadur cyn-gymhwyso, dechreuodd y gystadleuaeth i ddarparu Canolfan Ganser newydd Felindre gyda dau gonsortia, Iechyd y Dyfodol ac Acorn, gan fynd ymlaen i gam deialog y broses gaffael. Yn ystod y cam hwn o'r broses, mae'r ddau gonsortiw yn gweithio gydag Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre (VUNHST) i ddatblygu eu cynigion ar gyfer y ganolfan newydd ymhellach, gan gynnwys cynigion dylunio posibl a'r cynigion Budd i'r Gymuned y mae'n rhaid iddynt ychwanegu gwerth cymdeithasol yn ystod ac ar ôl yr adeiladu. Gallwch ddarllen mwy yma
Hydref 2021	Mae gwaith clirio tir paratoadol yn dechrau ar y safle ar gyfer Canolfan Ganser newydd Felindre. Gallwch ddod o hyd i ragor o wybodaeth yma

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg. Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

Ionawr 2022	Achos busnes llawn dros y gwaith galluogi ar gyfer Canolfan Ganser newydd Felindre a gymeradwywyd gan Lywodraeth Cymru
Ionawr 2022	Mae gwaith clirio coed yn dechrau ar y safle. Gallwch ddarllen mwy yma

Yn gywir,

Prof Donna Mead, OBE
Cadeirydd, Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

P-05-1018 Cefnogaeth ar gyfer y cynlluniau arfaethedig presennol i adeiladu Canolfan Ganser Felindre newydd yng Nghaerdydd mewn unrhyw ymchwiliad yn y dyfodol

Cyflwynwyd y ddeiseb hon ar ôl casglu cyfanswm o 11,392 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym ni, sydd wedi llofnodi isod, yn galw ar Lywodraeth Cymru i gefnogi'r cynlluniau arfaethedig presennol i adeiladu Canolfan Ganser Felindre newydd yn yr Eglwys Newydd, Caerdydd.

Bydd y cynllun presennol yn gwneud yn siŵr bod Canolfan Ganser Felindre yn parhau i ddarparu gwasanaethau canser arbenigol mewn lleoliad sy'n fwy hygyrch i gleifion, gyda gwell mynediad o Gyffordd 32 yr M4. Caiff ei dderbyn yn gyffredinol bod ysbytai mewn lleoliad naturiol yn cynorthwyo adferiad cleifion ac yn gostwng lefelau straen teuluoedd a staff mewn ysbytai.

Gwybodaeth Ychwanegol

Nid oes digon o le i barcio yn y lleoliad presennol ac yn aml bydd oedi cyn cael mynediad, gan achosi straen a phryder ychwanegol i gleifion. Nid oes gan Ganolfan Ganser Felindre – sy'n 60 mlwydd oed – yr adnoddau na'r lle i fodloni'r her hon ar gyfer y dyfodol.

Rydym ni eisiau lle sy'n plethu gofal meddygol â byd natur.

Yn ystod yr ychydig ddegawdau diwethaf, bu cryn ddatblygiad ym maes effaith dyluniad pensaernïol ar lwyddiant amgylcheddau gofal iechyd. Un enghraifft yw 'pensaernïaeth sy'n iachau'. Bathwyd y term 'pensaernïaeth sy'n iachau' gyntaf yn ystod y 1980au. Mae'n ddisgyblaeth benodol o'r 'amgylchedd iachau', sy'n ymchwilio i ddylanwad yr amgylchedd ar broses iachau ac adfer cleifion. Yn ôl ymchwil, gallai cleifion adael yr ysbyty'n gynt, ac efallai y byddai angen llai o gyffuriau i ladd poen arnyn nhw, petaen nhw

mewn ystafelloedd gyda golygfa o barc â choed. Dangosodd astudiaethau diweddarach fod ffactorau o'r fath yn bwysig nid yn unig ar gyfer llesiant cleifion a thrigolion, ond ar gyfer gweithwyr hefyd.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gorllewin Caerdydd
- Canol De Cymru

17eg Mawrth 2022

Annwyl Gadeirydd

P-05-1001 Cynnal ymchwiliad annibynnol i'r dewis o safle ar gyfer y Ganolfan Ganser Felindre newydd arfaethedig a P-05-1018 Cefnogaeth ar gyfer y cynlluniau arfaethedig presennol i adeiladu Canolfan Ganser Felindre newydd yng Nghaerdydd mewn unrhyw ymchwiliad yn y dyfodol

Diolch am eich gohebiaeth ddiweddar yn gofyn cwestiynau pellach yn ymwneud â'r deisebau uchod. Rwyf wedi cynnig atebion isod i'r Pwyllgor eu hystyried.

1. A allech roi eglurhad pellach ynghylch statws yr adolygiad a gynhaliwyd yn 2017, gan gynnwys a oedd yn ystyried lleoliad Canolfan Ganser Felindre newydd a/neu'r model clinigol y tu ôl i ganolfan 'annibynnol'?

Mae'r Pwyllgor yn nodi eich ymateb blaenorol mai 'Adolygiad Gateway' oedd hwn a gynhaliwyd fel rhan o'r broses achos busnes. Yn y ddogfen "Why not build a new Velindre Cancer Centre on another hospital site?", a gyhoeddwyd gan Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre, fe'i disgrifir fel "external review" gyda Dr Jane Barrett yn gweithredu fel "clinical lead".

Mewn ymateb i'n cais blaenorol am gopi, gwnaethoch ddweud eich bod wedi dod i'r casgliad na ddylid cyhoeddi'r Adolygiad. Gofynnwn i chi ystyried y cais hwn ymhellach. Os byddwch yn parhau i fod yn amharod i ddarparu copi i'r Pwyllgor, byddem yn ddiolchgar o gael amlinelliad manylach o'r materion a ystyriwyd gan yr Adolygiad, gan gynnwys a oedd wedi ystyried yn benodol y mater o leoliad Canolfan Ganser Felindre newydd ac unrhyw argymhellion a wnaeth mewn perthynas â hyn.

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

Ym mis Ionawr 2017, roedd Dr Jane Barrett yn aelod o'r tîm a benodwyd gan Lywodraeth Cymru i gynnal Adolygiad *Gateway* o'r Rhaglen Trawsnewid Gwasanaethau Canser.

Mae'r adolygiad *gateway* yn rhan safonol o'r broses achos busnes sy'n ofynnol gan Drysorlys y DU ar gyfer pob rhaglen waith a phrosiect seilwaith. Ei ddiben oedd rhoi sicrwydd i'r Uwch Swyddog Cyfrifol o ran cynnydd y rhaglen. Felly, ystyriwyd y model clinigol a'r prosiectau ategol fel rhan o'r adolygiad *gateway* ond ni ystyriodd yn benodol leoliad Canolfan Ganser Felindre newydd.

Ar ôl ystyried eich cais i ryddhau'r Adroddiad *Gateway*, rydym wedi dod i'r casgliad nad yw'r rhesymau a ddarparwyd gennym dros beidio â rhyddhau, mewn gohebiaeth dyddiedig 20 Tachwedd 2020, wedi newid.

2. Yn eich ymateb i'r Pwyllgor dyddiedig 25 Tachwedd 2020, gwnaethoch ddarparu ffigurau gan Ymddiriedolaeth Gwasanaeth Ambiwlans Cymru (WAST) yn dangos nifer y cleifion a drosglwyddwyd ganddynt o Ganolfan Ganser Felindre i ddarparwyr gofal lleol. A allwch chi ddarparu dadansoddiad manylach o'r categorïau (h.y. Coch, Oren a Gwyrdd) a roddwyd gan WAST i'r galwadau AS1 a ddyfynnwyd ar gyfer 2018, 2019 a 2020?

Mae hyn yng nghyd-destun pryderon a gafwyd gan aelodau'r Pwyllgor ei bod yn bosibl nad yw'r datganiad bod "angen i lai na thri deg o gleifion y flwyddyn, ar gyfartaledd, gael eu trosglwyddo ar frys yn ddirybudd" yn gywir nac yn ddilysadwy. Felly, byddai'r Pwyllgor yn ddiolchgar hefyd o gael dadansoddiad ynghylch sut y cyrhaeddwyd y ffigur hwn.

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

Pennir categorïddio digwyddiadau (Coch, Oren a Gwyrdd) gan Ymddiriedolaeth Gwasanaeth Ambiwlans Cymru gan fethodoleg a ddefnyddir gan wasanaethau ambiwlans ledled y DU i flaenoriaethu'r ymateb priodol.

Rhannwyd y cyfeiriad at 30 o alwadau y cyfeiriwch atynt mewn ymateb i ymholiad penodol gan aelod o'r cyhoedd. Rhoddwyd gwybodaeth fanylach i'r Pwyllgor i sicrhau bod ganddo ddealltwriaeth gynhwysfawr o'r trosglwyddiad o Ganolfan Ganser Felindre. Darparwyd y data hwn gan WAST ac yn ein hymateb gwreiddiol i'r Pwyllgor.

3. Pa mor rheolaidd y bu'n ofynnol i'r Gwasanaeth Casglu a Throsglwyddo Meddygol Brys (EMRTS) fynd i safle presennol Canolfan Ganser Felindre dros y tair blynedd diwethaf er mwyn asesu a throsglwyddo cleifion?

Fel y nodwyd yn adroddiad y Nuffield Trust, mae EMRTS wedi cofnodi dau bresenoldeb i Ganolfan Ganser Felindre ers ei sefydlu ym mis Ebrill 2015 a 2020.

4. A oes cytundeb neu femorandwm cyd-ddealltwriaeth penodol rhwng Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre a'r EMRTS?

Mae'r (EMRTS) yn wasanaeth a ddarperir gan Ymddiriedolaeth Gwasanaethau Ambiwlans Cymru (WAST) i gefnogi eu hymateb brys, a ddarperir gan Ambiwlansys Brys, Cerbydau Ymateb Cyflym, Medserve a'r gwasanaethau Hanfodion. Mae'n darparu gofal critigol cyn-ysbyty a ddarperir gan Ymarferwyr Ymgynghorol a Gofal Critigol ledled Cymru.

Fe'i lanswyd ddiwedd mis Ebrill 2015 ac mae'n bartneriaeth rhwng Elusen Ambiwlans Awyr Cymru, Llywodraeth Cymru a GIG Cymru.

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

Mae'r gwasanaeth EMRTS yn elfen bwysig o'r system gofal heb ei drefnu ledled Cymru. Mae gan Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre a holl sefydliadau GIG Cymru y gallu i gael mynediad i'r gwasanaeth EMRTS pan fo angen. Mae gan Ganolfan Ganser Felindre brotocolau clinigol ar waith ar gyfer defnyddio gwasanaeth EMRTS yn ôl yr angen, fel rhan o'r system gofal heb ei drefnu ledled Cymru. Mae hwn yn wasanaeth gweithredol ar draws y system ac nid yw'n dibynnu ar Femoranda Cyd-ddealltwriaeth ar lefel sefydliadol.

5. Mae'r ddogfen "Why not build a new Velindre Cancer Centre on another hospital site?" yn dweud "UHW is less than three miles away and can be reached within minutes". A allwch chi ddarparu ffigurau i gefnogi'r datganiad hwn ac, yn benodol, mewn perthynas â'r amser a gymerir fel arfer i gwblhau'r broses o drosglwyddo cleifion brys (Coch ac Oren) o'r Ganolfan Ganser Felindre presennol i Ysbyty Athrofaol Cymru?

Darparwyd data ar nifer y trosglwyddiadau cleifion blynyddol a'r amser a gymerwyd i gwblhau hynny gan WAST, ac fe'i nodir yn adroddiad y Nuffield Trust fel isod:

"WAST also provided data on response times for 2019 and these show that response times for red calls were all under two minutes. Response times for amber patients were significantly longer, with a median of 50 minutes, but 15% were of two hours or more. This reflects common practice in which ambulance services tend to regard patients already in hospital as being in a place of relative safety."ⁱ

Mae safon genedlaethol Categori A Llywodraeth Cymru yn nodi amser ymateb o 8 munud ar gyfer pob galwad frys.

Mae unrhyw oedi i amseroedd ymateb yn adlewyrchu'r pwysau o fewn y system gofal heb ei drefnu ledled Cymru ac nid yw'n ymwneud yn benodol â lleoliad

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg. Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Canolfan Ganser Felindre h.y. pan fo'r gwasanaeth ambiwlans o dan bwysau, yn anffodus efallai y bydd adegau pan fydd cleifion yn aros yn hirach nag y byddai unrhyw un yn dymuno. Mae hyn yn berthnasol i bob claf ac ysbyty ledled Cymru a'r DU.

6. Diolch am eich ateb blaenorol mewn perthynas â'r broses ymgysylltu a gynhaliwyd gyda chlinigwyr, cleifion a phartneriaid. A allwch ddarparu gwybodaeth bellach ynghylch sut y cofnodwyd unrhyw gytundeb a wnaed fel rhan o'r broses honno, ac a oes unrhyw dystiolaeth ddogfennol o heriau neu farn groes a fynegwyd gan glinigwyr?

Trafodwyd dyfodol gwasanaethau oncoleg trydyddol anfeddygol ar gyfer de-ddwyrain Cymru yn helaeth ar draws y rhanbarth ac yng Nghanolfan Ganser Felindre yn ystod oes y prosiect.

Datblygwyd y model clinigol o ganlyniad i ymgysylltu â chleifion, clinigwyr, gweithwyr gofal iechyd proffesiynol, Byrddau Iechyd, Cynghorau Iechyd Cymuned a phartneriaid yn y sector gwirfoddol. Mae llinell amser fanwl ac adroddiad cynhwysfawr sy'n amlinellu'r gweithgarwch ymgysylltu a gyflawnir ar gael ar ein gwefan.

Yn ogystal â'r ymgysylltu a amlinellwyd yn ein gohebiaeth flaenorol, comisiynwyd y Nuffield Trust gan Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hydref 2020 i roi cyngor annibynnol ar y model clinigol sy'n sail i'r newidiadau arfaethedig i wasanaethau canser a gynhwysir yn y rhaglen Trawsnewid Gwasanaethau Canser.

Roedd y fethodoleg a gynhaliwyd gan y Nuffield Trust, a esboniwyd yn yr adroddiad, yn gadarn o ran: y cyfweiliadau a gynhaliwyd gydag ystod eang o glinigwyr o bob rhan o'r rhanbarth, gan gynnwys y rhai a oedd wedi arwain ar lythyrau blaenorol o bryder;

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

y wybodaeth a ystyriwyd; a'r panel o arbenigwyr cancer blaenllaw o bob cwr o'r DU a ystyriodd ac a gymeradwyodd yr adroddiad.

Yn ogystal â hyn, lansiodd yr Ymddiriedolaeth blatfform digidol dienw y gall staff ei ddefnyddio i godi pryderon. Mae'r Ymddiriedolaeth yn gweithio gyda'i gilydd i fynd i'r afael â phryderon a materion a godwyd ac mae'n gwerthfawrogi deialog agored gyda'n partneriaid yn y Fforwm Partneriaeth Lleol a Phwyllgor Negodi Lleol Cymdeithas Feddygol Prydain.

Fel y gwyddoch, mae gohebiaeth a anfonwyd gan Gymdeithas Feddygol Prydain at Bwyllgor Deisebau'r Senedd ar 12 Chwefror 2021 yn cydnabod, yng nghyd-destun llythyr a anfonodd at yr Ymddiriedolaeth ym mis Awst 2020 ynghylch ymgysylltu â staff ar y safle arfaethedig ar gyfer y ganolfan ganser newydd, fod yr Ymddiriedolaeth wedi ymrwmo i ymgynghori'n briodol ac yn ystyrlon â staff ar y materion perthnasol ac, i ddyfynnu:

"We [BMA Cymru] remain fully satisfied that a proper and meaningful consultation with staff took place and that staff felt they were able to freely express their views and opinions."

Cyhoeddwyd yr adroddiad terfynol gan y Nuffield Trust ym mis Rhagfyr 2020. Mae'n dod i'r casgliad canolynol, sef, yn amodol ar yr argymhellion yn yr adroddiad sy'n cael eu cyflawni, fod y model yn cynnig gwasanaeth diogel o ansawdd uchel sy'n darparu profiad da i gleifion.

Mewn ymateb, rhyddhaodd Byrddau Iechyd Prifysgol de ddwyrain Cymru – Aneurin Bevan, Cwm Taf Morgannwg a Chaerdydd a'r Fro ddatganiad cyhoeddus ar y cyd:

"We fully support the Nuffield Trust's comprehensive and expert report on the future of non-surgical oncology in south east Wales. We are working together to ensure that all the recommendations are taken forward. The Nuffield Trust's process allowed for

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

a broad range of views to be heard by interviewing a range of clinicians from Velindre and surrounding health services, patients and their representatives including hosting open access sessions for Velindre staff, reviewing papers from working groups, individual testimonies and letters from patients and staff. We are fully committed to working together to deliver excellent cancer treatment and care for patients across south east Wales in partnership with our staff, patients and healthcare colleagues."

Roedd priodoldeb yr ymgysylltu a gynhaliwyd hefyd yn destun cais am adolygiad barnwrol yn 2021.

Yn ystod haf 2021, gwnaed cais am Adolygiad Barnwrol o benderfyniad Llywodraeth Cymru i gymeradwyo Achos Busnes Amlinellol Canolfan Ganser newydd Felindre. Enwyd Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre fel Parti â Diddordeb.

Gwnaed tair dadl graidd gan yr Hawlydd: cydymffurfio â phroses cyfraith amgylcheddol, cydymffurfio â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a phriodoldeb yr ymgysylltu a'r broses yr ymrwymodd yr Ymddiriedolaeth i gytuno ar y model clinigol.

Pennwyd y dadleuon hyn ym mhroses yr Uchel Lys, gan Syr Ross Cranston fel Barnwr yr Uchel Lys fel "na ellid dadlau" felly gwrthodwyd y cais. Yna, gwnaeth yr Hawliad gais am adnewyddu'r penderfyniad hwn a chadarnhawyd gwrthodiad y cais ymhellach gan yr Anrhydeddus Mr Ustus Eyre yng ngwrandawriad yr Uchel Lys adnewyddu ym mis Tachwedd.

Anogir staff Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre i siarad yn agored. Mae unigolion yn cael eu cefnogi'n llawn i roi gwybod am bryderon a materion diogelwch; yn cael eu trin yn deg, gydag empathi ac ystyriaeth wrth godi pryderon; a bod eu pryderon yn cael eu gwrandao a'u datrys, pan fyddant wedi bod yn gysylltiedig â digwyddiad neu wedi codi pryder.

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Fel sicrwydd pellach, yn Arolwg Ymgysylltu Meddygol yr Ymddiriedolaeth ym mis Mehefin 2021, cafodd cyfartaledd pob un o'r deg graddfa eu graddio o fewn yr ymgysylltiad cymharol uchaf o gymharu â'r normau allanol.

Yn ogystal, ym mis Medi 2021 rhannwyd canlyniadau Arolwg Hyfforddiant Cenedlaethol y Cyngor Meddygol Cyffredinol (GMC) gan AaGIC. Ysgrifennodd AaGIC i longyfarch yr Ymddiriedolaeth am sicrhau canlyniadau mor gadarnhaol. Nodwyd bod nifer o feysydd yn 'fwy na'r tu allan', sef term a ddefnyddir gan y GMC i ddynodi canlyniadau sy'n sylweddol uwch na'r cyfartaledd mewn meysydd penodol, ac felly'n dynodi meysydd o arfer da. Dangosodd yr adroddiad nad oedd unrhyw bryderon ynghylch diogelwch cleifion na bwlio wedi'u codi gan hyfforddeion yn arolwg 2021.

Yn dilyn yr ymatebion i'r cwestiynau penodol a ofynnwyd gan y pwyllgor, isod, rydym hefyd yn darparu crynodeb o gerrig milltir allweddol y prosiect ers mis Mawrth 2021 a fydd, gobeithio, yn rhoi diweddariad defnyddiol i'r pwyllgor:

Cerrig Milltir Prosiect Allweddol ers mis Mawrth 2021

Mawrth 2021	Cymeradwyo'r Achos Busnes Amlinellol ar gyfer Canolfan Ganser newydd Felindre Cymeradwyodd y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yr achos busnes amlinellol ar gyfer Canolfan Ganser newydd Felindre
Ebrill 2021	Gwaith Gwerthuso o flaen Deialog Gystadleuol yn dechrau
Haf 2021	Mentrau Ymgysylltu â'r Cyhoedd

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University
NHS Trust

Gwasanaeth Gwaed Cymru
Welsh Blood Service

Canolfan Ganser Felindre
Velindre Cancer Centre

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

Yn ystod haf 2021, yn dilyn etholiad y Senedd a llacio rhai cyfyngiadau sy'n gysylltiedig â COVID, lansiodd VUNHST nifer o fentrau ymgysylltu i lywio datblygiad y ganolfan ganser newydd. Roedd y rhain yn cynnwys cyfarfod â chynrychiolwyr o'r gymuned leol, trigolion lleol a rhai cyfleoedd ymgysylltu rhithwir a fyddai'n caniatáu i gleifion, staff a'r cyhoedd yn ehangach ddylanwadu ar y prosiect.

Roedd hyn hefyd yn cynnwys dwy fenter yn ymwneud â datblygu dyluniadau cyfeirio wedi'u diweddarau – cyfeiriad at y gystadleuaeth - ar gyfer Canolfan Ganser newydd Felindre.

Yn ogystal, ac mewn partneriaeth â Phrifysgol Caerdydd a'r TechnoHub, lansiodd Cystadleuaeth Minecraft Felindre i annog plant a phobl ifanc o ysgolion cynradd ac uwchradd ar draws rhanbarth de-ddwyrain Cymru i ddylunio eu fersiwn eu hunain o Ganolfan Ganser newydd Felindre. Derbyniodd y gystadleuaeth 120 o gofrestriadau, cyflwynwyd 35 o fydoedd gan dimau ac unigolion, gyda 10 ar y rhestr fer.

Gellir dod o hyd i gyhoeddiad yr enillwyr [yma](#) ac ystyriwyd eu dyluniadau fel rhan o'r broses ddeialog gystaddeuol.

Gan weithio gyda'r fenter gymdeithasol o Benrhyn Gŵyr Down to Earth, lansiodd Sgwrs Ddigidol gennym ym mis Mehefin 2021 yn canolbwyntio ar sut y dylai iechyd a

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University
NHS Trust

Gwasanaeth Gwaed Cymru
Welsh Blood Service

Canolfan Ganser Felindre
Velindre Cancer Centre

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

	mannau gwyrdd gydweithio i greu gwell profiad i gleifion, staff a'r cyhoedd yn y ganolfan ganser newydd. Cyflwynodd y Sgwrs Ddigidol wefan ryngweithiol bwrpasol ar gyfer y dyluniad wedi'i ddiweddarau, arolwg i gleifion, staff a'r cyhoedd yn ehangach a chymysgedd o ddigwyddiadau ymgysylltu ar-lein ac ymgysylltu â'r cyhoedd i'w cefnogi. Canfu'r arolwg fod gwella bioamrywiaeth a defnyddio deunyddiau naturiol yn flaenoriaethau allweddol i'r ymatebwyr. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yma
Medi 2021	Deialog Gystadleuol yn dechrau Yn dilyn gwerthuso'r ymatebion i'r holiadur cyn-gymhwyso, dechreuodd y gystadleuaeth i ddarparu Canolfan Ganser newydd Felindre gyda dau gonsortia, Iechyd y Dyfodol ac Acorn, gan fynd ymlaen i gam deialog y broses gaffael. Yn ystod y cam hwn o'r broses, mae'r ddau gonsortiw yn gweithio gydag Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre (VUNHST) i ddatblygu eu cynigion ar gyfer y ganolfan newydd ymhellach, gan gynnwys cynigion dylunio posibl a'r cynigion Budd i'r Gymuned y mae'n rhaid iddynt ychwanegu gwerth cymdeithasol yn ystod ac ar ôl yr adeiladu. Gallwch ddarllen mwy yma
Hydref 2021	Mae gwaith clirio tir paratoadol yn dechrau ar y safle ar gyfer Canolfan Ganser newydd Felindre. Gallwch ddod o hyd i ragor o wybodaeth yma

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University
NHS Trust

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

Ionawr 2022	Achos busnes llawn dros y gwaith galluogi ar gyfer Canolfan Ganser newydd Felindre a gymeradwywyd gan Lywodraeth Cymru
Ionawr 2022	Mae gwaith clirio coed yn dechrau ar y safle. Gallwch ddarllen mwy yma

Yn gywir,

Prof Donna Mead, OBE
Cadeirydd, Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn hapus i dderbyn gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
Velindre University NHS Trust is happy to receive communication in Welsh or English.

P-05-937 Dylid stopio berwi cramenogion yn fyw (cimychiaid, crancod, cimychiaid afon, corgimychiaid ac ati)

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Cardiff Animal Rights, ar ôl casglu 1,253 o lofnodion ar-lein a 505 ar bapur, sef cyfanswm o 2,008 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar i Gynulliad Cenedlaethol Cymru annog i Lywodraeth Cymru wella'r mesurau amddiffyn i gramenogion a gwahardd yr arfer creulon o ferwi cimychiaid, crancod, cimychiaid afon, corgimychiaid ac ati yn fyw.

Mae sŵolegwyr wedi darganfod bod cimychiaid a chramenogion eraill, yn wahanol i fodau dynol, yn METHU â mynd i 'sioc', felly mae taflu nhw i botaid o ddŵr BERWEDIG yn peri iddynt dioddef yn hwy. Pan fydd anifeiliaid eraill, gan gynnwys bodau dynol, yn dioddef poen eithafol, mae'r system nerfol yn ymdopi drwy stopio gweithio. Mae gwyddonwyr wedi darganfod ei bod yn cymryd hyd at 45 eiliad i gimychiaid a chrancod farw pan gânt eu taflu i botaid o ddŵr BERWEDIG (sef rhywbeth a fyddai'n hollol annerbyniol ar gyfer anifail ag asgwrn cefn fel buwch neu fochyn). I roi persbectif i'r mater, os cânt eu datgymalu, gall y system nerfol barhau i weithio am hyd at awr.

Nod Deddf Lles Anifeiliaid yw amddiffyn anifeiliaid, gan ddeall bod creaduriaid ymdeimladol yn gallu teimlo poen, ac mae dyletswydd foesol arnom i BEIDIO â pheri dioddefaint. O dan y Ddeddf mae'n drosedd peri dioddefaint diangen i unrhyw anifail, o ran eu cadw ac ar adeg eu lladd. Mae'n golygu bod modd erlyn pobl neu sefydliadau sy'n esgeuluso neu gam-drin anifeiliaid 'gwarchodedig'. Mae 'anifeiliaid a ffermir', pysgod ac ymlusgiaid oll yn cael eu diogelu dan y Ddeddf hon. Ond nid felly y mae yn achos infertebratau megis crancod, cimychiaid, cimychiaid afon a chorgimychiaid.

At hynny, daethpwyd o hyd i gramenogion byw ar werth, yn aros eu tynged ar badelli iâ, wedi'u pacio a'u rhwymo'n dynn mewn tanciau neu blastig i'r cwsmer eu lladd gartref. Yn y Swistir, mae berwi cimwch yn fyw yn cael ei ystyried yn weithred o greulondeb wrth anifail. Erbyn hyn mae'n rhaid i bobl y Swistir stynio neu ladd anifeiliaid cyn eu berwi, ac ni cheir cadw cimychiaid yn fyw ar iâ.

Dylid ehangu Deddf Lles Anifeiliaid 2006 i gynnwys cramenogion, gan gynnwys cimychiaid, crancod, corgimychiaid, cimychiaid afon ac ati.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gogledd Caerdydd
- Canol De Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-937
Ein cyf/Our ref LG/00039/22

Jack Sargeant AS
Cadeirydd – Y Pwyllgor Deisebau

14 Chwefror 2022

Annwyl Jack,

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 20 Ionawr ynghylch Deiseb P-05-937 Dylid stopio berwi cramenogion yn fyw (cimychiaid, crancod, cimychiaid afon, corgimychiaid etc).

Rydym yn dilyn hynt y Bil Lles Anifeiliaid (Ymdeimlad) ("y Bil") yn frwd. Bil Llywodraeth y DU yw hwn ac nid yw ei ddarpariaethau'n gymwys i Gymru. Mae'r Bil yn cydnabod bod anifeiliaid yn fodau ymdeimladol ac yn creu'r Pwyllgor Ymdeimlad Anifeiliaid fel dull atebolrwydd sy'n anelu at sicrhau bod Gweinidogion y DU yn rhoi sylw dyledus i'w hanghenion lles wrth lunio a gweithredu polisi Llywodraeth y DU.

Cyhoeddodd Ysgol Economeg Llundain (LSE) a Gwyddoniaeth Gwleidyddol adolygiad a oedd yn dwyn y teitl '*Review of the evidence for sentience in decapod crustaceans and cephalopod molluscs*' ym mis Tachwedd 2021. Canfu'r awduron fod tystiolaeth gref fod molysgiaid cefalopod a chramenogion dectroed yn gallu teimlo, ac argymhellwyd y dylid eu cynnwys yng nghyfraith lles anifeiliaid y DU mewn ffordd benodol. Cafodd y Bil ei ddiwygio wedyn gan Lywodraeth y DU i ddod â'r infertebratau hyn i gwmpas y Bil.

Bydd swyddogion yn parhau i ymgysylltu â'u cymheiriaid yn Defra ar gynnydd Bil Llywodraeth y DU a chynnwys cramenogion dectroed a molysgiaid cefalopod. Rhaid i unrhyw ddiwygiadau canlyniadol i Ddeddf Lles Anifeiliaid 2006 fod yn seiliedig ar dystiolaeth wyddonol.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Byddwn yn ystyried yr argymhellion yn adolygiad yr LSE, ynghyd ag ymchwil, dadansoddiadau a thystiolaeth berthnasol eraill, mewn modd rhesymol a chymesur, yng nghyd-destun ein hagenda bolisi ein hunain ar gyfer Cymru.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink that reads "Lesley Griffiths". The signature is written in a cursive style with a large, sweeping initial 'L'.

Lesley Griffiths AS/MS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd
Minister for Rural Affairs and North Wales, and Trefnydd

P-06-1217 Agor canolfannau/clinigau meddygol un stop Covid Hir

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Lawson Webb, ar ôl casglu cyfanswm o 1,214 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae 1,000 o bobl yn dioddef o Covid hir nad ydynt yn cael unrhyw gymorth meddygol. Rydym yn teimlo ein bod yn cael ein hanwybyddu ac yn ddiymadferth. Mae ein bywydau wedi'u dinistrio.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Pontypridd
- Canol De Cymru

Y Gymdeithas Feddygol Brydeinig
Pumed Llawr
2 Pentir Caspian
Ffordd Caspian
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF10 4DQ

British Medical Association
Fifth Floor
2 Caspian Point
Caspian Way
Cardiff Bay
Cardiff
CF10 4DQ

BMA

Cymru Wales

Petitions Committee

Welsh Parliament
Cardiff Bay, Cardiff

3rd March 2022

Petition P-06-1217 Open Long Covid one stop medical hubs/clinics

BMA Cymru Wales submission

BMA Cymru Wales requests that this submission be considered by the Committee during its next discussion of Petition P-06-1217.

While the petition proposes that Long-Covid hubs are opened across Wales as they provide greater expertise that is available for patients from primary care doctors, it is important that the Committee has details of the range of support and expertise available from doctors in primary care.

As GPs are one of the arms of primary care, for any Long-Covid patients their GP will be their first port of call.

This is fitting as, with access to a variety of specialists, GPs are well placed to refer patients to further specialist consultants- including specialist cardiovascular, respiratory, and immunology- as and when they may be needed. This process allows GPs to ensure patients receive the full package of care and support they need for their condition, while at the same time allowing their GP to continue to monitor the patient's overall health.

For patients with a complex variety of conditions, which can be the case for patients suffering from Long-Covid, referral to a multidisciplinary clinic with a level of centralised expertise could be beneficial in ensuring that the patient receives appropriate care and assistance. Where this does take place, a simple referral method should be in place to allow GPs to ensure patients are referred in a timely manner.

Cyfarwyddwr Cenedlaethol (Cymru)/National director (Wales):

Rachel Podolak

Cofrestrwyd yn Gwmni Cyfyngedig trwy Warant. Rhif Cofrestredig: 8848 Lloegr
Swyddfa gofrestrredig: BMA House, Tavistock Square, Llundain, WC1H 9JP.
Rhestrwyd yn Undeb Llafur o dan Ddeddf Undebau Llafur a Chysylltiadau Llafur 1974.
Registered as a Company limited by Guarantee. Registered No. 8848 England.
Registered office: BMA House, Tavistock Square, London, WC1H 9JP.
Listed as a Trade Union under the Trade Union and Labour Relations Act 1974.

Even after referral to a multidisciplinary clinic, oversight from the patient's GP will nonetheless remain an important pillar of the support that they receive as they recover and need access to further treatments, assistance, and specialisms.

Therefore while multidisciplinary clinics have a role to play in assisting and supporting patients with Long-Covid, there remains a role for their GP both from the outset and throughout the process.

We hope this assists the Committee in your consideration of this petition. If you would like a further update on the role that GPs and primary care can play, BMA Cymru Wales is of course willing to assist.

Eluned Morgan AS/MS
Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref P-06-1217
Ein cyf/Our ref EM/00846/22

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

9 Mawrth 2022

Annwyl Jack,

Diolch i chi am eich llythyr dyddiedig 16 Chwefror ar ran y Pwyllgor Deisebau ynghylch Deiseb P-06-1217 i agor canolfannau / clinigau meddygol un stop COVID Hir, ac yn gofyn i lais y claf gael ei gynnwys mewn unrhyw benderfyniad yn y dyfodol ynghylch darpariaeth gwasanaethau COVID Hir.

Yn fy [natganiad ar COVID Hir](#) yn y Senedd ar 8 Chwefror, nodais fod yr adolygiad cyntaf o'r rhaglen Adferiad yn awgrymu ei bod yn ymddangos bod y model adsefydlu integredig ac amlbroffesiwn a ddarperir yn lleol yn ateb anghenion ein poblogaeth.

Roedd yr adroddiad gwerthuso cenedlaethol rhagarweiniol a gynhaliwyd gan Cedar (Canolfan Ymchwil Technoleg Iechyd), a oedd yn sail i'r adroddiad hwn, yn cynnwys adborth gan ddefnyddwyr gwasanaethau a bydd yn cael ei gyhoeddi maes o law.

Dros y misoedd nesaf, bydd Cedar yn parhau i gasglu data arolwg gan ddefnyddwyr gwasanaethau COVID Hir ar lefel genedlaethol ac mae'n bwriadu cyhoeddi ail adroddiad cenedlaethol i swyddogion Llywodraeth Cymru yn y gwanwyn.

Byddwn yn parhau i fonitro, dysgu a gwella gwasanaethau COVID Hir, gan wneud yn siŵr ein bod yn ymateb i adborth gan bobl sydd angen y gwasanaethau hyn ac sy'n eu defnyddio.

Rwy'n gobeithio bod yr ymateb hwn wedi bod o gymorth.

Yn gywir,

Eluned Morgan AS/MS
Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Eluned.Morgan@llyw.cymru
Correspondence.Eluned.Morgan@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 130
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

**P-06-1217 Open Long Covid one stop medical hubs / clinics, Correspondence –
Petitioner to Committee, 15.03.22**

Dear Jack,

Thank you for your reply. There are a number of outstanding points I would like to address:

There are thousands of people in Wales who have been left so unwell after Covid that we are unable to take part in rehab services. We need more thorough investigations and medical treatments. Where these have not been made available on the NHS many of us have been forced to go private, often having to travel to England to access the healthcare we need. This isn't hearsay it's the experience of many people who have had their lives torn apart by debilitating long Covid.

Two years on, people are losing their jobs, their homes and their livelihoods due to illness which has now become chronic and are therefore suffering extreme financial hardship.

The rehab services in place are not suitable for people suffering from post-exertional symptom exacerbation and so many are unable to use them. In addition many of us have Mast Cell Activation and /or Postural Tachycardia Syndrome which in England's long Covid clinics are increasingly being recognised as typical Post Covid issues and which can be treated with a regime of diet and lifestyle changes as well as medications. However these are not being offered by the long Covid services in Wales. Does the minister recognise that a postcode lottery is the reality here and that long Covid sufferers who live in Wales are disadvantaged compared to their English counterparts?

Furthermore I am concerned that the survey referred to in the Minister's letter was not an anonymised survey nor was it carried out after people had stopped engaging with the long Covid service. This means that people will have felt an obligation to give favourable feedback to the services they are still accessing as any less than favourable feedback would surely lead to awkwardness in future encounters with those running the service. Survey data should be gathered after individuals have ceased to access services and should be anonymous so that people can give their views frankly without worry of consequence.

I remain deeply concerned at the lack of patient input into the formation of services in Wales. With a new illness such as long Covid, patient experience should be at the centre of shaping services and we urge the minister to speak to us directly so that we can voice our concerns about the status quo and put forward some suggestions on how the current gaps in services could be rectified.

Please consider meeting with long Covid sufferers like myself, I'd be happy to arrange a group of people with a range of long Covid presentations to meet with you.

Kindest Regards